

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Pbl-opiskelu työelämävalmiuksien kehittäjänä

Elina Peltari

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015
Liiketalouden koulutusohjelma
Markkinointi ja kansainväliset liiketoiminnot

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalous
Markkinointi ja kansainväliset liiketoiminnot

PELTTARI ELINA

Pbl-opiskelu työelämävalmiuksien kehittäjänä

Opinnäytetyö 45 sivua, joista liitteitä 0 sivua
Marraskuu 2015

Tämän opinnäytetyön aiheena oli tutkia ongelmaperustaisen opetuksen tuottaman osaamisen työelämävastaavuutta liiketalouden koulutuksessa. Tutkimusongelmana oli selvittää miten Tamk Ikaalisten toimipisteeseen kehitetty ongelmaperustaiseen oppimisfilosofiaan perustuva Xpertia-malli pystyy vastaamaan työelämän asettamiin osaamishaasteisiin. Tutkimuksen tavoitteena oli kehittää ongelmaperustaisen oppimisfilosofian tuottamien taitojen työelämä vastaavuutta. Tutkimuksen kohteena oli TAMK Ikaalisten toimipisteessä kehitetty eXpertia oppimisympäristö, joka perustuu pbl-filosofiaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää pbl-opiskelun vaikutusta opiskelijan työelämävalmiuksien kehittymiseen. Tutkimusotteena oli kvalitatiivinen tutkimusote.

Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla eXpertia ympäristössä opiskelleita liiketalouden opiskelijoita, harjoittelunohjaajia sekä työelämän edustajaa harjoittelupaikan tarjonnesta yrityksestä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin opiskelijoiden haastatteluissa teema-haastattelua ja harjoittelun ohjaajien sekä työelämäedustajan haastatteluissa teema-haastattelua ja sähköpostilla tapahtuvaa haastattelua. Tutkimuksesta kävi ilmi, että ongelmaperustainen oppimisfilosofia kehitti erityisesti opiskelijan meta-taitoja, esimerkiksi vuorovaikutus- ja ryhmätöytäitoja. Pbl-filosofia kehitti suotuisammin opiskelijan meta-taitoja, kuin substanssiosaamista

Haastattelujen perusteella ongelmaperustaisen oppimisfilosofian heikkouksina liiketalouden koulutuksessa saattoivat olla epätarkkuus ja epätarkan kokonaiskuvan muodostuminen opiskeltavasta aiheesta. Toisaalta kuitenkin opiskelijan saama tietopohja aiheesta oli laaja, joka saattaa nykyajan työelämässä ollakin vahvuus. Pbl-opiskelun vahvuuksina olivat käytännönläheisyys, joka sekä tuotti osaamista, että toi opintoihin mielekkyyttä, lisäksi ryhmätöytäitojen todettiin kehittyneen. Tulevaisuuden työelämän kannalta opiskelijoilta löytyi hyviä taitoja: halua elinikäiseen oppimiseen, laajaa osaamista ajatellen työelämän monialaistumista tulevaisuudessa, yhteistyötaitoja sekä taitoa ymmärtää ja arvostaa erilaisuutta työelämässä.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Marketing and International Business

PELTTARI ELINA:

How Does Problem-based Learning Develop the Student's Competence for Working Life

Bachelor's thesis 45 pages, appendices 0 pages
November 2015

The subject of this bachelor's thesis was to examine how PBL learning in business studies meets the requirements of the working life. The research problem was to survey how the PBL based eXpertia model, which was created in Tamk Ikaalinen, can respond to the challenges of the working life. The objective of this study was to develop the equivalence between the PBL learning and the working-life skills. The target of the study was the eXpertia learning environment, developed in Tamk Ikaalinen and based on problem-based learning philosophy. The purpose of the study was to figure out the impact of PBL learning on the development of the student's working life competence.

The study was carried out by interviewing business students who had studied in eXpertia environment, as well as the practical training tutors and the working life representative in the company which had provided the work placement to the students. The theme interview was used as the research method in the students' interviews. The practical training tutors and the working life representative were interviewed through theme interviews and through e-mail interviews. The study explained that PBL learning especially developed the student's meta-skills, for example interaction and teamwork skills. PBL philosophy developed the student's meta-skills more than the substance know-how.

The weaknesses of the PBL philosophy in business studies (based on the interviews) might be inaccuracy and an inaccurate overall picture of the topic. On the other hand, the database obtained by the student was wide, and that may be a strength in today's working life. The strengths in the PBL learning were practicality, which both created know-how and increased study motivation. In addition, the teamwork skills were developed. The students had good skills for working life: a will for life-long-learning, wide knowledge for the multidisciplinary working life in the future, teamwork skills and skills to understand and appreciate the diversity in the working life.

Key words: problem-based-learning, PBL, eXpertia, business administration

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TAMK IKAALINEN JA EXPERTIA OPPIMISYMPÄRISTÖ.....	7
2.1	Tamk Ikaalisten toimipiste.....	7
2.2	eXpertia oppimisympäristö.....	7
2.2.1	Ongelmaperustainen oppimisfilosofia	9
2.2.2.	PBL työelämäosaamisen tuottajana	10
2.2.3	Pbl-opiskelusta saatuja tuloksia	11
2.2.4	eXpertia-opiskelun osaamistavoitteet ja toimiminen eXpertia ympäristössä	13
3	TYÖELÄMÄ.....	15
3.1	Työelämän muutos.....	15
3.1.1	Moninaisuuden potentiaali työpaikoilla.....	18
3.1.2	Tulevaisuuden työelämän vaatimukset	19
4	TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	22
4.1	Tutkimusongelma	22
4.2	Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu	22
4.2.1	Otosryhmä.....	23
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	24
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	35
7	POHDINTA	39
	LÄHTEET.....	43

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytteen toimeksiantajana toimi Tampereen ammattikorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulu on ammatillista korkea-asteen koulutusta järjestävä monialainen oppilaitos. Tamkilla on kampuksia eri puolilla Pirkanmaata. Tamkin vahvuuksia ovat monialaisuus, luovuus ja kansainvälisyys. Tamkilla on monia eri ammattiin johtavia koulutusohjelmia sekä nuorten-, että aikuisopetuksessa. Tamkissa toimii myös englanninkielisiä koulutusaloja sekä ammatillinen opettajakorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoululla on myös paljon erilaisia verkostoja ja yhteistoimintaa niin kansainvälisesti, kuin Suomessakin. Tamk on esimerkiksi osallisena tamperelaisten korkeakoulujen Unipoli-Tampere yhteistyössä.

Opinnäyte kohdistuu Tampereen ammattikorkeakoulun Ikaalisten yksikön liiketalouden koulutuksessa kehitettyyn eXpertia-oppimisympäristöön, joka toimi ongelmaperustaisen oppimisfilosofian (Problem-Based Learning, PBL) mukaan. Ikaalisten toimipisteen nuorisokoulutus lakkautettiin ja opetus siirtyi Tampereelle pääkampukselle syksyllä 2014. eXpertia mallin toteutusta jatketaan osittain Tampereen liiketalouden markkinoinnin koulutuksessa.

Tutkimukseni tavoitteena on kehittää ongelmaperustaisen oppimisfilosofian tuottamien taitojen työelämä-vastaavuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ongelmaperustaisen oppimisen vaikutusta opiskelijan työelämätaitojen kehittymiseen.

Teoriaosuuden ensimmäisen osan eli luvun 2 muodostaa Tamk Ikaalisten toimipisteen, sekä siellä kehitetyn eXpertia-mallin esittely. Luvussa 2.2.1. esitellään ongelmaperustainen oppimisfilosofia, johon eXpertia malli myös perustuu. Pbl-opiskelu on yksi vaihtoehto opettaa tulevaisuuden työntekijöille tietynlaista yhteistoiminnallista tapaa työkennellä. Raporttiin on kerätty myös pbl:n vaikutuksesta saatuja tutkimustuloksia.

Opiskelusta tutkimusraportti etenee työelämään, jota luvussa 3.1. tarkastellaan sen pohjalta millaista työelämä nykyisin ja tulevaisuudessa on. Mitä haasteita työelämässä tällä hetkellä mahdollisesti on ja millaisia ominaisuuksia tulevat (ja myös vanhemmatkin) työntekijät tarvitsevat harjoittaessaan omaa ammattiaan tämän päivän dynaamisessa informaatio yhteiskunnassa. Asiaa on pohdittu ylipäänsä työelämän kannalta, mutta

painotus on liiketalouden alan työssä, koska tutkimus kohdistuu liiketalouden alan pbl-opiskelijoihin.

Luvussa 4.1. kerrotaan tutkimusongelmasta ja luvussa 4.2. tutkimusmenetelmistä, joita käytettiin tutkimuksen toteuttamiseksi. Luvussa 4.2.1. kerrotaan vielä tarkemmin tutkimuksen aineistonkeruusta.

Tämän jälkeen, luvussa 5, esitellään tutkimuksen tulokset, joiden jälkeen kerrotaan johtopäätöksistä. Lopuksi esitellään pohdintaa, joka sisältää tutkimuksen luotettavuuteen liittyvää seikkoja, sekä tutkimuseettisiä asioita ja oman opinnäytetyöprosessin pohdinnan.

2 TAMK IKAALINEN JA EXPERTIA OPPIMISYMPÄRISTÖ

2.1 Tamk Ikaalisten toimipiste

Tamk Ikaalisten toimipiste toimi vuoteen 2010 asti maakunnallisena ammattikorkeakouluna nimeltään Pirkanmaan ammattikorkeakoulu (PIRAMK). Pirkanmaan ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa vuonna 1997 ja 1.1.2010 se yhdistettiin Tamkiin. Näin syntyi Suomen toiseksi suurin monialainen ammattikorkeakoulu. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2013.)

Tamk Ikaalisten toimipisteessä oli liiketalouden, tietojenkäsittelyn ja matkailun ammattikorkeakouluopetusta. Samoissa tiloissa toimii yhä edelleen Ikaalisten kauppaoppilaitos ja Tamkin aikuiskoulutus.

Nuorten ammattikorkeakouluopetus siirtyi syksyllä 2014 Ikaalisista Tamkin pääkampukselle Tampereelle, jossa liiketalouden tradenomikoulutus edelleen jatkuu, kun taas matkailun koulutusohjelma lakkautetaan viimeisten Ikaalisten restonomiopiskelijoiden valmistuttua. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2013.)

Tamk Ikaalisten Liiketalouden koulutusohjelmaan valittiin vuosittain noin 60 uutta opiskelijaa, jotka pääsivät opiskelemaan eXpertia-oppimisympäristöön. Koulutusohjelmassa oli kaksi erikoistumisvaihtoehtoa, taloushallinto sekä markkinointi- ja kansainväliset liiketoiminnot, joista opiskelija sai valita toisena opiskelu vuonnaan mieleisensä. Tradenomi opintojen pituus oli noin 3,5 vuotta eli 210 opintopistettä. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2012.)

2.2 eXpertia oppimisympäristö

TAMK Ikaalisissa (silloinen PIRAMK) otettiin vuonna 2005 liiketalouden opetusohjelmassa käyttöön uudenlainen opetussuunnitelma, jonka opetus toteutettiin oppimisympäristö eXpertiaassa (Kärnä, Saraketo & Wickman-Viitala 2013, 7).

eXpertia-oppimisympäristö pohjautuu ongelmaperustaiseen oppimisfilosofiaan (Kärnä & Saraketo 2013, 21). Ongelmaperustainen oppiminen nähtiin pohjautuvan pragmatismiin, situationaaliseen oppimiseen sekä sosiokulttuuriseen suuntaukseen. Pragmatismi

yhdistää oppimisen Deweyn ajatteluun, jonka mukaan uuden oppiminen tapahtuu opiskelijan sisäisestä motivaatiosta ja tarpeesta oppia uutta. (Kärnä, Saraketo & Haaramo 2013, 18.)

Ikaalisissa liikelatouden opetussuunnitelman uudistustyö alkoi 2000-luvun alussa opettajakunnan keskuudesta nousseesta tarpeesta toimintatapojen uudistukselle sekä uudenlaisen osaamisen tuottamiselle. Uuden opetussuunnitelman tarkoituksena oli halu tukea paremmin opiskelijoita oman ammatillisen identiteetin rakennuksessa. (Kärnä, Saraketo & Haaramo 2013, 16.)

Pbl-filosofiaa oli aiemmin toteutettu jo fysioterapian koulutusohjelmassa silloisessa Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa (Kärnä, Saraketo & Haaramo 2013, 16).

eXpertia oppimisympäristössä keskiössä olivat opiskelija ja hänen oppimisensa opettajajohtoisen opiskelun sijaan. eXpertian erityispiirteinä ovat työelämälähtöisyys ja etäpityöskentely sekä verkon käyttö etäoppimisen tukena. Opetussuunnitelma perustuu vuosi- ja etappi teemoihin. (Kärnä, Saraketo & Wickman-Viitala 2013 7, 43.)

Ensimmäisen vuoden opinnot olivat kaikille opiskelijoille yhteisiä ja ne sisälsivät monipuolisesti erilaisia yrityksen toimintaan liittyviä asioita. Ensimmäisenä opiskelu vuonna oppimistavoitteet oli asetettu harjoittelijan tasolle verrattuna yritysmaailmaan ja pbl-tunteja oli kaikilla opiskelijoilla viikoittain. Toisena vuonna opiskelijat saivat valita suuntautumisvaihtoehtokseen joko taloushallinnon tai markkinoinnin- ja kansainväliset liiketoiminnot. Pbl-tunnit jatkuivat vain markkinoinnin- ja kansainvälisten liiketoimintojen suuntautumisvaihtoehdon valinneilla. Taloushallinnon opiskelijat osallistuivat kuitenkin myös Kykylakso-nimiseen harjoitusyritys toimintaan, jossa opiskelijat toimivat tiimeissä omissa harjoitusyrityksissään ja joissa pbl-oppimiseen tyypillisiä piirteitä tuli opiskelijalle käytännössä vastaan. (Kärnä 2013, 25.)

Kolmantena opiskelu vuotenaan opiskelija oli lähestymässä ammatillisesti työelämän reuna-alueita ja hän kykeni itse valitsemaan erikoistumisopintoja oman mielenkiintonsa mukaan. Kolmantena vuonna myös pbl-tunnit jatkuivat markkinoinnin- ja kansainvälisten liiketoimintojen opiskelijoilla englanninkielellä. Kolmantena opiskeluvuonna pakollisten opintojaksojen päätteeksi sekä taloushallinnon, että markkinoinnin ja kansainvälisten liiketoimintojen opiskelijoille järjestettiin vielä kansainvälistä yritystoimintaa luonnehtiva virtuaalinen yrityspeli, jota pelattiin pienissä ryhmissä. Tavoitteena oli

päästä soveltamaan kontrolloidussa peliympäristössä kaikkea siihen mennessä opittua. (Kärnä 2013, 22-28.)

2.2.1 Ongelmaperustainen oppimisfilosofia

Nykypäivän yhteiskunnan monimutkaisuutta voidaan luonnehtia äärettömäksi, muuttuvaksi massaksi informaatiota. Tähän kuuluvat Internetin massiivinen tietomäärä, median ja koulutusteknologian lisääntyminen ja nopeasti muuttuvat työmarkkinat, jotka vaativat joustavampaa työvoimaa, joka on suunnattu kasvavaan tieto-tehokkaaseen tiimeissä tapahtuvaan työskentelyyn ja elinikäiseen oppimiseen. (Nonaka & Takeuchi 1995, Quinn 1992, Tynjälä 1999, Dochyn, Segersin, Van den Bosschen & Gijbelsin 2003, 534.)

Sen seurauksena tämän päivän informaatioyhteiskunta odottaa valmistuneilta ammattitiedon lisäksi myös kykyä soveltaa tietämystään ratkaistakseen mutkikkaita ongelmia tehokkaasti (Engel 1997, Poikela & Poikela 1997, Segers 1996, Dochy, Segers, Van den Bossche & Gijbels 2003, 534).

Ongelmalähtöinen oppiminen kehittyi 1960-luvulla Pohjois-Amerikassa tarpeista uudistaa lääketieteen opetusta. Lääketieteen opetus oli muuttumassa tehottomaksi ja epäinhimilliseksi teknologian nopean kasvun ja tulevaisuuden vaatimusten vuoksi. Kanadassa McMaster Universityn lääketieteellisessä tiedekunnassa otettiin käyttöön ohjausryhmäprosessi yliopiston keskeisenä opetusfilosofian tekijänä. Sillä pyrittiin jäsentämään kokonainen opetusohjelma opiskelijakeskeisen monitieteellisen opetuksen ympärille, ja sitä kautta haluttiin luoda perusta ammatinharjoittamisessa tapahtuvalle elinikäiselle oppimiselle. (Neufeld & Barrows 1974, Boud ja Felletti 2000, 17.) McMasterin opetusfilosofia johti vuoteen 1980 mennessä maailmanlaajuiseen ongelmalähtöisen oppimisen leviämiseen monilla eri ammattialoilla. (Boud & Felletti, 2000, 17.)

Ongelmalähtöisestä oppimisesta voidaan löytää monia puolia, jotka eroavat perinteisestä oppimisesta. Ensimmäinen piirre on, että opiskelun keskiössä on oppija. Toiseksi oppiminen tapahtuu pienessä opiskelijaryhmässä, jota opastaa tutor. Kolmanneksi tutor toimii opastajan (ei opettajan) roolissa oppijoille. Neljäs piirre on, että työelämää aidosti mukailevat ongelmat ovat ensisijaisesti kohdattuja opintokokonaisuuksissa ennen mi-

tään valmisteluja tai opintoja aiheesta. Viidenneksi ongelmia käytetään työkaluina, jotta saavutettaisiin tarvittava tietämys ja ongelman ratkaisukyvyt ongelman ratkaisemiseksi. Lopuksi vielä uusi informaatio täytyy olla hankittu itseohjautuvalla oppimisella. Tärkeää pbl:ssä on, että opiskelijan oppiminen tapahtuu analysoimalla ja ratkomalla esitettyjä ongelmia. (Baxter & Shavelson 1994, Birenbaum 1996, Shavelson, Gao & Baxter 1996, Dochy, Segers, Van den Bossche & Gijbels 2003, 535.)

Ongelmaperustainen oppiminen eroaa oppiainekeskeisen opetuksen käsityksestä tiedon käsitteen perusteella. Ongelmaperustaisessa oppimisfilosofiassa tietoa arvostetaan sen mukaan mitä hyötyä siitä on käytännössä. Ongelmaperustaisessa opetuksessa opiskelija oppii itsenäistä tiedon haku- ja arviointitaitoa. Ongelmaperustainen oppimisfilosofia ei painosta opiskelijaa keksimään tietoa, joka jo tiedetään, vaan opiskelijan täytyy selvittää mitä pitää tietää, jotta tiettyä tilannetta voitaisiin parantaa. (Boud & Feletti 1997, 15-16).

Ongelmaperustainen oppimisfilosofia on keino kehittää opiskelijan oppimistaitoa. Se luo opiskelijalle pelkän teorian tiedon sijasta perustan läpi elämän jatkuvalle jatkokoulutautumiselle eli elinikäiselle oppimiselle. (Boud & Feletti 1997, 15-16.)

Ongelmaperustaisen oppimisfilosofian pätevyystavoitteina oppijalla voidaan pitää esimerkiksi sopeutumista ja osallistumista muutokseen, ongelmatilanteiden ratkaisua, kriittisen ja luovan ajattelun muodostumista, yleismaailmallisemman ja holistisemman lähestymistavan omaksumista, empatian osoittamista ja toisen henkilön näkökannan arvostusta, luovaa osallistumista ryhmätyöhön, omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistamista ja niiden tietoista parantamista. (Boud & Feletti 2000, 35.) Chin, Glacerin ja Reesin (1982) mukaan menestyksekkäät ongelmanratkojat omaavat järjestelmällisen ja joustavan tietopohjan ja hallitsevat taitoja soveltaa tätä tietoa ongelmanratkaisuun. (Dochy, Segers, Van den Bossche & Gijbels 2003, 534.)

2.2.2. PBL työelämäosaamisen tuottajana

Ongelmaperustaisen oppimisfilosofian keskeisimpiä ajatuksia on se, että oppiminen rakennetaan työelämälähtöisten ongelmien ympärille. Pbl:ää on sovellettu myös työpaikoilla pedagogisena proseduurina (esimerkiksi Nokian Renkaat Oy:llä). On huomattu, että pbl:n avulla saavutetaan hyvin työntekijöiden kokemuksessa oleva tieto, joka

kyetään myös jakamaan tiimin yhteiseksi tiedoksi. Monet työprosessin pulmat saadaan jo siltä pohjalta ratkaistuksi. (Poikela & Poikela 2010.)

Pbl opiskelulla halutaan edistää opiskelijan itseohjautuvuutta, ongelmanratkaisukykyä, kommunikaatiokykyä ja taitoa hallinnoida ryhmän dynamiikkaa. Pbl-filosofian tarkoituksena on myös edistää opiskelijan itsevarmuutta omia ongelmanratkaisutaitojaan kohtaan, jotta heistä voisi tulla itseohjautuvia opiskelijoita ja työntekijöitä. Tämä elinikäisen oppimisen taito voi antaa opiskelijoille etua tulevissa opinnoissa sekä työelämässä. (Speaking of teaching. Problem based learning 2001, 1,5.)

Opiskelijan itsevarmuuden on mahdollista kehittyä hyvien ohjeistusten ja myönteisen ilmapiirin vaikutuksesta. Opettajat, jotka kykenevät tarjoamaan positiivisen opiskeluyhteisön luokkaan (jossa on myönteiset välit sekä opiskelijoilla, että myös opettajalla ja opiskelijoilla), tarjoavat relevantteja ja tarkoituksenmukaisia ongelmia ja oppimiskäytänteitä ja rohkaisevat opiskelijoita, voivat tarjota opiskelijoille motivaatiota oppia ja taidon saavuttaa tietoa. (MacKinnon 1999, Speaking of teaching. Problem based learning 2001, 5.)

2.2.3 Pbl-opiskelusta saatuja tuloksia

Pbl-pedagogiikan ja opiskelijoiden toiminnallisen osaamisen välillä on havaittu olevan vahva positiivinen yhteys Dochyn ym. (2003) tekemän tutkimuksen mukaan (Poikela & Poikela 2010, 114). Schmidtin, Vermeulenin ja Van der Molenin (2006) pitkittäistutkimuksesta, joka tehtiin lääketieteen alalle, kävi ilmi, että pbl-koulutuksen käyneet arvioivat omaavansa paremmat vuorovaikutustaidot, ongelman ratkaisukyvyyn, tiedonhankinnan ja oppimisen taidot, kuin ne henkilöt, jotka olivat hankkineet osaamisensa perinteisellä koulutuksella. Perinteisellä opetuksella opiskelleet arvioivat tiedon tasonsa korkeammaksi, kuin pbl-koulutuksen saaneet. (Poikela & Poikela 2010.)

Albanesen ja Mitchellin tutkimus (1993) osoitti, että pbl-opiskelijoiden tietotaso perustiedoissa oli alhaisempi, kuin perinteisessä opiskelussa olleiden. Heidän tutkimuksessaan seitsemässä kymmenestä tapauksessa pbl-opiskelijat saivat vähemmän pisteitä perustiedoissa. Toisaalta taas Dahlgren tutkimusryhmineen tuli tulokseen, jonka mukaan pbl-opiskelijoilla oli myös vahvaa sisältötiedon hallintaa. (Poikela & Poikela 2010.)

Nämä tutkimusten eroavaisuudet voivat johtua siitä, että pbl:ää on vaikea analysoida, koska siinä ei ole yhtä tai kahta ydinelementtiä, jotka pystyisi selvästi identifioimaan opiskelijoiden oppimistuloksista. Myöskin eri toteutukset pbl:stä painottavat eri elementtejä, jotkut ovat tehokkaampia edistämään akateemisia taitoja, kuin toiset. (Prince 2004, 6-7.)

Vaikka pbl-opiskelussa olisi negatiivia vaikutuksia kohdistuen opiskelijoiden tietopohjaan (eli perustietojen hallinta on heikompaa, kuin perinteisessä opetuksessa oleilla), niin laajan pbl-opiskeluun kohdistuvan tutkimuksen mukaan pbl-opiskelijat ovat parempia tiedon soveltamiskyvyissään, kuin perinteisessä opetuksessa olleet opiskelijat. (Dochy, Segers, Van den Bossche & Gijbels 2003, 540.)

On myös osoitettu, että Pbl edistäisi parempia opiskelutapoja opiskelijoiden keskuudessa. Myös siihen suuntaan on todisteita, että pbl-opiskelu parantaisi pitkän aikavälin tiedon säilyvyyttä opiskelijan mielessä verrattuna perinteiseen opetukseen. Näin voisi odottaakin opetusmenetelmältä, joka vaatii paljon vierailemista kirjastossa. Pbl:n on todettu lisäävän opiskelijoiden kirjaston käyttöä, tekstikirjojen lukemista, läsnäoloa luokassa ja tarkoituksenmukaista opiskelua ulkoa luvun sijaan. (Prince 2004, 6-7.)

Norman ja Schmidtin (2000) tuottaman tutkimuksen mukaan pbl-opiskelu tuotti myös opiskelijoille positiivista asennetta opiskelua kohtaan. Heidän mukaansa pbl-opiskelu tuottaa haastavamman, motivoivamman ja rattoisamman lähestymistavan koulutukseen. (Prince 2004, 6-7.)

Tutkimukset osoittavat, että pbl myös tarjoaa syvällisempää lähestymistapaa opiskeluun ja auttaa opiskelijoita säilyttämään tietoa pidempään, kuin perinteinen opetus. Myöskin yhteisöllinen opiskelutapa, jota pbl edustaa, tarjoaa luonnollisen ympäristön edistämään opiskelijan ihmissuhdetaitoja. Pbl myös tarjoaa luontevan ympäristön kehittää ongelmanratkaisukykyä ja elinikäisen oppimisen kykyä. Pbl auttaa myös suurella todennäköisyydellä kriittisen ajattelun taidon kehittämisessä (Prince 2004, 7.)

Myös vähän vanhemman tutkimuksen mukaan selvitettiin (jo 1990-luvun alussa), että pbl-opiskelijat kokivat oppimisympäristönsä stimuloivanmpana ja inhimillisempänä, kuin perinteisestä opiskelu ympäristöstä valmistuneet. Tässä tutkimuksessa selvitettiin myös jo se, että pbl-opiskelijat ovat yleensä motivoituneempia, parempia ongelmanrat-

koja ja itseohjautuvampia opiskelijoita ja he yleensä oppivat ja muistavat paremmin oppimaansa, kuin perinteisessä opetuksessa olleet. (Norman & Schmidt 1992, 557,564.)

2.2.4 eXpertia-opiskelun osaamistavoitteet ja toimiminen eXpertia ympäristössä

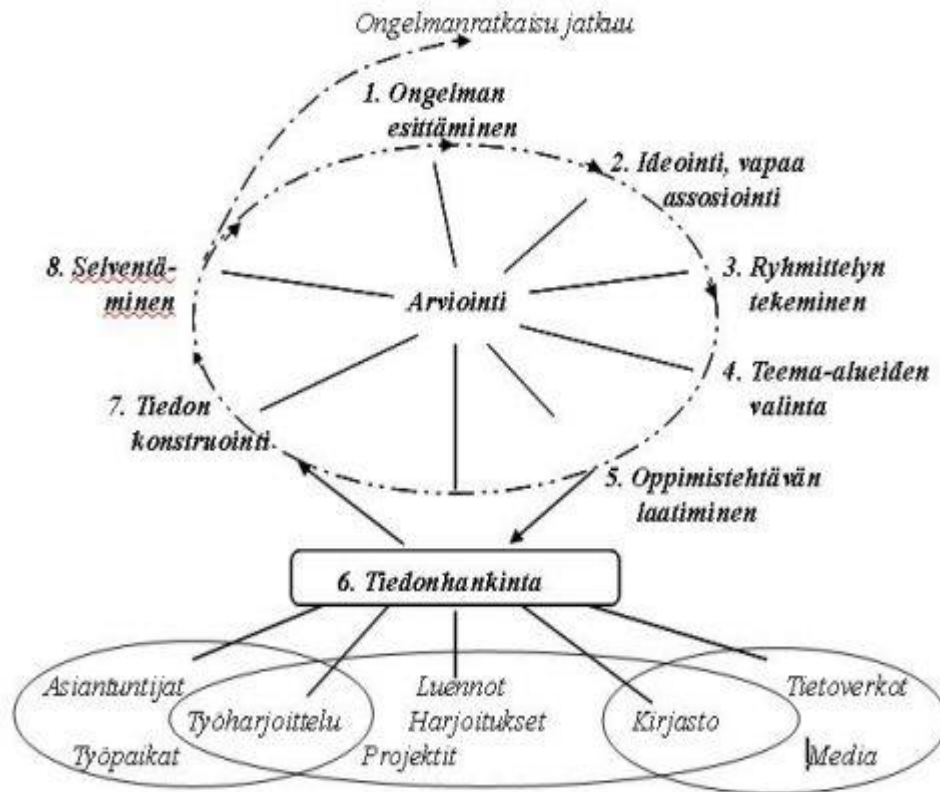
eXpertian keskeiset osaamistavoitteet olivat liiketalouden alan hyvä perusosaaminen, liiketoimintaprosessien osaaminen ja soveltaminen käytäntöön, kansainvälistymisosaaminen sekä meta-aidot (esimerkiksi neuvottelutaidot, vuorovaikutustaidot ja elinikäisen oppimisen taidot) (Kärnä 2013, 22). eXpertia ympäristön tavoitteena oli kouluttaa tulevaisuuden työympäristöään ja Pirkanmaan talousaluetta kehittäviä liiketalouden osaajia, jotka ovat työhön tarttuvia, ryhmää rakentavia, viestintätaitoisia, oppimiskykyisiä ja työtään tutkivia noviisi-asiantuntijoita. (Saraketo 2013, 34.)

Opiskelusta oli tehty monipuolista ja keskeisenä taustana opiskelussa oli ongelma-perustainen oppimisfilosofia, jota harjoitettiin etapeissa tutoriaali-istuntojen muodossa. Ongelma-perustainen opiskelu on käytännönläheisempää, kuin perinteinen teorioposkolu, sillä opiskelijat ratkovat työelämässä vastaan tulevia ongelmia eli triggereitä tutoriaali-istunnoissa. Xpertia-ympäristössä opiskelijat työskentelevät pienryhmissä, joihin kuuluu myös tutor-ohjaaja. Tutoriaali-istunnoissa ryhmän jäsenille jaetaan myös roolit, joissa kukin toimii vuorotellen. Ohjaajan tehtävänä on johdatella keskustelua ja nostaa esiin tärkeitä aiheita, mikäli opiskelijoilta on jäänyt jokin tärkeä asiaan kuuluva seikka huomaamatta. (Wickman-Viitala 2013, 29-32.)

Tutoriaali (Kuva 1) lähtee liikkeelle siitä, että ohjaaja antaa moniulotteisen, ajankohtaisen työelämään perustuvan aiheen opiskelijaryhmälle. Osanottajien tehtävänä on tulkita ongelmaa kirjoittamalla ajatuksiaan aiheesta posti-it lapuille. Tätä kutsutaan aivoriihityöskentelyksi. Aivoriihityöskentely toteutetaan ensin itseksien miettien ja sen jälkeen yhdessä aiheesta keskustellen. Opiskelijoiden on tarkoituksena myös ryhmitellä aihetta. Sen jälkeen kun ryhmä on saanut aikaan yhteisen näkemyksen, eli selvitettävän ongelman, voidaan muotoilla ne alueet ongelmasta, joita jokainen lähtee itsenäisesti työstämään. (Wickman-Viitala 2013, 29-32).

Jokaisen tehtävänä on etsiä aiheesta tietoa seuraavaan tapaamiseen mennessä. Tähän osioon kuuluu itsenäistä tiedonhankintaa, jossa opiskelijat etsivät yhteisestä ongelmasta

jokainen itsenäisesti tietoa ja tuovat sitä ryhmän nähtäville verkkoalustalle. Wiki-työskentely tarjoaa ryhmälle mahdollisuuden vertaistukeen sekä pitää yllä ryhmän jännitettä, joka on tärkeää ryhmän toiminnan kannalta sekä yhteisen tietoperustan luomiselle. (Kärnä 2013, 43.)

KUVA 1. Pbl-syklin kulku. (Poikela, E. & Poikela, S. 2010)

Seuraavassa tutoriaali-istunnossa opiskelijoiden tarkoituksena on keskustelemalla koota yhteen itsenäisesti keräämäänsä tietoa. Löydetyistä tiedosta keskustellaan, tietoa vertailaan ja pyritään löytämään yhdessä ryhmän kanssa erilaisia sovelluksia löydetylle tiedolle. Istunnon lopuksi jokainen osallistuja saa palautetta omasta osallistumisestaan ja oppimisprosessistaan tutor-opettajalta sekä tarkkailijalta. (Wickman-Viitala 2013, 29-31.)

3 TYÖELÄMÄ

3.1 Työelämän muutos

Globalisoituva maailma, jossa elämme, asettaa yhteiskunnallemme jatkuvan muutoksen haasteen. Yhteiskunnan on pysyttävä kilpailukykyisenä, joka asettaa myös työntekijälle haasteen kyetä toimimaan monipuolisissa, kansainvälisissä ja projektiluontoisissa työtehtävissä. Työntekijän on myös kyettävä liikkumaan osaamisalueesta toiseen, hallittava kokonaisuuksia, kyettävä oppimaan uutta erilaisilta alueilta ja siedettävä epävarmuutta koko työuransa ajan. (Norrena, Kankaanranta & Nieminen 2011, 78.)

Kansanedustaja Lauri Ihalaisen (2012) mukaan Suomen työelämän muutosta ohjaa pääosin teknis-taloudellinen muutos, joka perustuu erityisesti tieto- ja viestintäteknologioiden (ICT) voimakkaaseen kehitykseen (Ihalainen 2012, 7). ICT-alan kehitys laittaa liikkeelle muutoksen myös tuotannolliseen- ja organisaatioajatteluun. Uusi talouden kasvusuunta löytyy Ihalaisen mukaan vähitellen omaksuttavista uusista tuotantomalleista, ei vanhojen tapojen korjaamisesta. Tämä tuotantomallien muutos muuttaa myös työpaikkojen toimintaa. Tieto- ja viestintäteknikan muutoksen myötä työpaikoilla tapahtuu lisäksi myös kulttuurinen muutos. Yksittäisen työntekijän itsemääräämisoikeus kasvaa ja vastuu omien työtehtävien rytmittämisestä kasvaa. Yksittäisen työntekijän vastuu yrityksen tuloksesta lisääntyy itsenäisemmän työnteon myötä. Tulevaisuudessa verkottuminen, palvelut ja elinikäinen oppiminen tulevat muuttamaan taloudessa keskeisemmiksi. Suomalaisen yhteiskunnan kilpailukyvyn edellytyksenä ovat tulevaisuudessa innovointi, tuottavuus, luottamus, yhteistyön vahvistaminen, työhyvinvointi, työterveys ja osaava työvoima. (Ihalainen 2012, 7-8.)

Kansanedustaja Lauri Ihalaisen mukaan työelämän rakennemuutos tulee aiheuttamaan tulevaisuudessa tuottavuudeltaan vaatimattomien työpaikkojen häviämistä ja uusien syntymistä (Ihalainen 2012, 5). Tällä muutoksella tarkoitetaan Sitran trendien mukaan keskipalkkaisten työpaikkojen vähenemistä sen myötä, että työ automatisoituu tietoteknologian kasvaessa ja tuotantoa siirretään halvempien tuotantokustannusten maihin. (Heinilä 2014).

Ihalaisen mukaan tämä muutos on jatkunut jo vuosikymmeniä ja jatkuu edelleen. Tällainen elinkeinoelämän muutos on välttämätön elinkeinoelämän uusiutumisen ja kilpai-

lukuvuoden kannalta. Moni vanha ammatti on katoamassa tai muuttumassa, minkä vuoksi työelämässä elinikäisen oppimisen ja uuden tiedon omaksumisen taidot tulevat keskeisiksi. (Ihalainen 2012, 5.)

Myös ministeri Sanni Grahn-Laasonen lukio-opetusta kokevassa mielipide kirjoituksessaan totesi, että nykynuoret tulevat tekemään elämänsä aikana monta työuraa ja lukio-opetuksen on tarjottava niin laajaa yleissivistystä, että sen pohjalta voi oppia uutta, ja se kantaa, mikäli työpaikka menee alta (Grahn-Laasonen 2015). Vaikka kyseinen artikkeli koskikin lukio-opetusta, niin voi siitä päätellä, että opetustoiminta kaipaa muutosta, jotta se voisi vastata paremmin tulevaisuuden yhteiskunnan vaatimuksiin. Tässä tilanteessa perinteiselle opetukselle vaihtoehtoiset opetusstrategiat ja laajaa osaamista tarjoavat oppimisfilosofiat tulevat varmasti ajankohtaisiksi. Myös Kärnän, Sarakedon ja Haaramon mukaan työelämän muutokset ovat aiheuttaneet uudistustarvetta myös erityisesti korkeakouluille, joiden traditionaalisenä tehtävänä on ollut tuottaa asiantuntija-osaamista työelämän tarpeisiin (Kärnä, Saraketo & Haaramo 2013, 16).

Ja vaikka osa perinteisestä, rutiininomaisesta työstä onkin katoamassa Suomesta, niin tässä elinkeinoelämän muutoksessa on myös positiivinen puoli. Työn tuottavuus kasvaa ja omia arkisia asioitaan, esimerkiksi pankkipalveluja, pystyy lähes kuka tahansa Internetin käyttöä taitava kansalainen hoitamaan ilman välikäsiä (Heinilä, 2014). Uusi teknologia luo myös uutta työtä, joka vaatii erilaista osaamista, kuin aiemmin, ja joka vaatii myös yksilöltä avoimuutta uudenlaiselle määrittelylle mitä on työelämä ja työn teko (Tätä on uusi työ–animaatio.m4v 2012).

Kansainvälisen vertailun mukaan suomalaisen työelämän vahvuuksia ovat innovointia tukevat toimintatavat, hyvät mahdollisuudet sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämä, hyvät vaikutusmahdollisuudet, oppiminen sekä hyvä ilmapiiri työpaikoilla. Kehittämiskohteina ovat häirintä ja kiusaaminen työpaikoilla sekä osittain myös esimiestyöskentely. Uusien tuotteiden, palvelujen ja markkinointimenetelmien tuottamisessa olisi myös parannettavaa. (Lyly-Yrjänäinen & Ramstad 2015, 7.)

Vuonna 2012 työelämä vertailussa Suomi oli yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa tuottavuudessa ja työelämän laadussa Euroopan kärkeä. Suomalaisia vahvuuksia työelämässä olivat tässä vertailussa oppimis- ja kehittymismahdollisuudet työssä, kohtuulliset vaikutusmahdollisuudet ja sosiaalinen pääoma sekä keskinäinen luottamus. Suoma-

laisessa työkuulttuurissa korostuvat sopimuskulttuuri sekä yhteistoiminta työnantajien ja työntekijöiden välillä. Suomen työelämän kehityskohteita löytyy muun muassa työkuulttuurissa, esimerkiksi arvoissa, asenteissa, tavoissa ja tottumuksissa, työn terveellisyydessä ja kiireen vähentämisessä. Työkyvyttömyyttä ja sairauspoissaoloja aiheuttavat eniten tuki- ja liikuntaelimestön sairaudet sekä mielenterveydenhäiriöt. (Ihalainen 2012, 6-7.)

Nykyisin tietoa on yhä helpommin saatavilla digitalisaation ja tiedon demokratisaation myötä. Tietoa on myös helpommin saatavilla internetin valtavan, ilmaisen tietomäärän vuoksi. Esimerkiksi Googlen hakukoneella lähes kuka tahansa pystyy löytämään tietoa tarvitsemastaan aiheesta. Jatkuvasti muuttuvan uuden tiedon määrä uhkaa kuitenkin jo ylittää ihmisen käsittelykyvyn. Sosioteknologisen kehityksen myötä tiedon arvo alkaa muuttua, ja enää pelkällä nopeasti muuttuvalla tiedolla ei ole sellaista itseisarvoa, kuin sillä joskus aiemmin on ollut. Nykyisin tiedon priorisointi, jalostaminen ja soveltaminen ovat muuttuneet yhä arvokkaammiksi ominaisuuksiksi. Myös laajat ICT-taidot tulevat olemaan tulevaisuuden työelämässä ja elämässä ylipäänsäkin todella tärkeitä taitoja. (Hartikainen 2014.)

Tietoteknisten taitojen ohella oppiminen tulee olemaan yksi tärkeimmistä taidoista tulevaisuudessa, maailman jatkuva muutostila vaatii jatkuvaa kiinnostusta oppia uutta ja poisoppia vanhasta. Tulevaisuuden muutoksesta löytyy myös positiivisia puolia. Ihmisten itsensä ja oman toimintansa johtamisen määrä kasvaa, jolloin yksilön tärkeiksi taidoiksi nousevat kokonaisuuksien hahmottaminen, riskien arviointi, johtopäätösten tekeminen, ennakointi, yritteliäisyys ja yhteistyötaidot. Yhä vaativampien ammatillisten ongelmien ratkaiseminen ei enää onnistu vain erikoistumalla yhteen tiettyyn tieteenalaan, vaan kyvyllä yhdistää eri tietoja ja taitoja, sekä omia että muidenkin, päästään tulevaisuudessa hyviin tuloksiin. Tulevaisuuden yhteiskuntaan voi reflektoida Darwinin kuuluisaa ajatusta ympäristöönsä sopeutuvien eliölajien kyvystä selviytyä, eli sopeutua muutokseen. Tulevaisuuden globaalissa maailmassa myös kulttuurinen ymmärrys ja taito kommunikoida erilaisten ihmisten kanssa tulevat korostumaan. (Hartikainen 2014.)

3.1.1 Moninaisuuden potentiaali työpaikoilla

Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan monimuotoisuus on osa muuttuvaa suomalaista työelämää. Suomalaisilla työpaikoilla on yhä enenevässä määrin eri kulttuuri- taustaisia, eri uskonnollista tai aatteellista suuntausta edustavia, tai eri elämän vaiheissa olevia ihmisiä töissä. Erilaisuudesta on tullut osa suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää. Haasteita, joita monimuotoisuus tuo mukanaan, tulee esiin jo monilla työpaikoilla. Työyhteisön monimuotoisuutta kehittämällä ja johtamalla voidaan hyödyntää henkilöstön monimuotoisuutta, erilaisia näkemyksiä sekä erilaisia työskentelytapoja. Työntekijöiden tasapuolinen kohtelu ja tasapuolinen johtaminen ovat tärkeitä asioita työssä jaksamisen kannalta. (Työterveyslaitos 2015.)

Yhteiskunnassamme asiantuntijatyö on alkanut erikoistua aina vain pidemmälle ja pidemmälle etsien vastauksia yhä kapea-alaisempiin kysymyksiin. Osaaminen on tarkoittanut perinteisesti sitä, että hallitaan hyvin pieneltä omalta erikoisalueelta kaikki mahdollinen ja oman osaamisalueen ulkopuoliset asiat eivät kuulu omaan ammattiosaamisen alueeseen. Kuitenkin samaan aikaan yhteiskunnan ongelmat monimutkaistuvat ja limittyvät yhä tiiviimmin yhteen. Näiden ongelmien ratkaiseminen edellyttää asiantuntijoilta tietämystä, joka ei välttämättä sijoitu heidän oman alansa asiantuntemuksen alueelle. (Launis & Engeström 1999, Koskela 2013.) Yhteiskuntamme alkaa siis vaatia onnistuneen ongelmanratkaisun toteutumiseksi ajattelu- ja toimintatapojen siirtymistä holistiseen suuntaan asian osittaisen ymmärtämisen sijasta. (Koskela 2013).

Moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä työryhmissä, joissa keskeisenä tavoitteena on moninäkökulmaisuuuden kehittyminen eli eri ammattilaisten vuoropuhelun aikaansaaminen yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Moniammatillisessa yhteistyössä käsiteltävän ongelman kysymykset näyttäytyvät kullekin osapuolelle hänen oman perustehtävänsä näkökulmasta, mutta toisten eri alojen ammattilaisten näkökulmat tuovat uudenlaista tietämystä ja toimintatapoja ongelmanratkaisuun. (Koskela 2013).

Moniammatillinen verkostoyhteistyö on haastavaa, koska se edellyttää asiantuntijuuden lisäksi vuorovaikutustaitoja ja kykyä ratkaista ongelmia yhdessä. Moniammatillisen yhteistyön suurimpia haasteita on se, että tiimin jäsenten on ylitettävä asenteellisia rajoja ja kyettävä luopumaan oman osaamisensa ja ammattitaitonsa rajojen vartioimisesta.

Moniammatillisessa yhteistyössä tiimin jäsenillä on mahdollisuus oppia toinen toisiltaan. Moniammatillinen yhteistyö vaatii osallistujilta yhteistyötaitoja, luottamusta, vuorovaikutusta ja yhteistä kieltä. Yhteisen kielen puute voi muodostua ongelmaksi, jos asiantuntijat puhuvat ja toimivat oman alansa näkökulmasta osaamatta ottaa kantaa toisen osaamisalueelle kuuluviin asioihin. (Koskela 2013.)

3.1.2 Tulevaisuuden työelämän vaatimukset

Nykyisin työskentely tapahtuu yhä enenevässä määrin tiimityönä muiden työntekijöiden kanssa, mikä edellyttää työntekijältä taitoja toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Kärnä, Saraketo & Haaramo 2013, 16). Myös opetushallitus on linjannut samankaltaisia ominaisuuksia liiketaloudenalan tulevaisuuden osaamistarpeiksi. 2013 vuonna julkaistun raportin mukaan tärkeitä ominaisuuksia työelämässä ovat muun muassa liiketoimintaosaaminen, kansainvälistys- ja monikulttuurisuusosaaminen, teknologia osaaminen, verkosto-osaaminen, asiakaspalveluosaaminen ja yhteiskuntavastuullisuus. Elinikäinen oppiminen sekä työelämän erilaisten meta-taitojen rooli korostuu myös, eli miten osaamme oppia ja soveltaa oppimaamme erilaisiin tilanteisiin. Opetushallitus on listannut avaintaitoja, jotka parhaiten mahdollistavat elinikäisen oppimisen. Näitä taitoja ovat muun muassa oppimisen – ja ongelman ratkaisun taidot, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot, ammattietiikka, kestävä kehitys, teknologian ja tietotekniikan osaaminen sekä aktiivinen kansalaisuus. (Rajander-Juusti 2013, 21-22.)

Ihalaisen mukaan tulevaisuuden työtehtävät tulevat sisältämään lisääntyvästi tietotyön piirteitä, jolloin toimihenkilötehtävien ja työntekijäammattien välinen raja hämärtyy. Työtehtävät alkavat myös olemaan yhä monialaisempia ja laajempia. Myös luovuutta ja korkeaa osaamistasoa vaativa suunnittelu- ja käsityö lisääntyvät tulevaisuudessa. Tarve yritysten ja niiden henkilöstön innovointi- ja uudistumiskyvylle kasvaa, kun etsitään uusia markkinoita. (Ihalainen 2012, 5.)

Myös Elinkeinoelämän keskusliiton (2012) mukaan tulevaisuudessa työtä tehdään yhä vähemmän omissa lokeroissa ja rutiininomaisesti. Tulevaisuuden työympäristössä ammattilaiset hyppäävät ulos laatikoistaan ja eri osaajat tekevät yhteistyötä ja verkostoituvat keskenään synnyttääkseen moniosaamista, joka saavutetaan ryhmissä. (Oivallus: Millaista on työ tulevaisuuden Suomessa. Animaatio 2012.)

Yrityksiltä kysyttäessä tulevaisuuden työelämä vaatii työntekijöiltä monialaista osaamista, johon kuuluu esimerkiksi itseohjautuvuus, yrittäjämäisyys, oppimistaidot, myynti- ja markkinointiosaaminen, kyseenalaistaminen, asenteet, laaja-alaisuus, vuorovaikutustaidot, asiakaslähtöisyys, huippuosaaminen ja luovuus. Tulevaisuudessa työtehtäviä ei tulla määrittelemään niin tarkasti vaan ne ovat monialaisia ja monipuolisia. Menetelmiltään ja tavoitteiltaan avoimemmissa töissä tullaan tarvitsemaan kykyä keksiä asioille vaihtoehtoisia toimintatapoja, näkökulmia ja ratkaisuja, eli luovuutta työntekijältä. Työelämä kysyy yhä enemmän työntekijöitä, joilla on vahvan substanssiosaamisen lisäksi kykyä ymmärtää muitakin kuin omaa osaamisaluetta ja myös kykyä innostua niistä. Tulevaisuuden oppimisympäristöissä valmennetaan opiskelijoita, joiden uteliaisuus oppimista kohtaan jatkuu myös työelämässä, eli oppijalla on positiivinen asenne elinikäistä oppimista kohtaan. (Oivallus: Millaista on työ tulevaisuuden Suomessa. Animaatio 2012.)

Varteen otettava vaihtoehto tulevaisuuden työelämässä monille voi olla myös yrittäjyys eli itse itsensä työllistäminen. Yrittäjyyteen voidaan päätyä tilastokeskuksen tuoreen tutkimuksen (2014) mukaan kolmea eri reittiä pitkin: yrittäjähakuisuudesta, tilaisuuteen tarttuen tai olosuhteiden pakosta (Tilastokeskus 2014). Pakko-yrittäjyyttä tutkineen ja aiheesta väitöskirjan tehneen Jenni Kantolan (2014) mukaan yrittäjyys ei kuitenkaan pitäisi olla pakon edessä tehty ratkaisu tai ”systeemiä vastaan häviämistä”, vaan yrittäjyys pitäisi nähdä rohkeana uuden tien raivaamisena. Yrittäjyys tulee hänen mukaansa olemaan ratkaisu yhä useammalle. Yrittäjyyteen voisi kannustaa esimerkiksi luomalla enemmän yhteisöllisiä tapoja yrittää. Tällöin mukaan olisi helpompi tulla sellaisenkin henkilön, joka on kasvanut perinteiseen palkkatyön malliin. (Heinilä 2014).

Akavan asiantuntijan Elina Moision mukaan myös yhteiskunnan tukitoimia olisi muutettava, jotta ne palvelisivat paremmin uudenlaista työmallia ja esimerkiksi kannustaisivat yrittäjyyteen. Esimerkiksi pienyrittäjien työttömyysturva olisi saatava lähemmäs palkansaajan työttömyysturvaa. Yhteiskunnan pitäisi mahdollistaa se, että yksi henkilö voi olla montaa asiaa kerrallaan. Työelämän muutoksessa korostuvat Moision mukaan kaksi asiaa: oppimistaidot ja elämänhallinnantaidot. (Heinilä 2014).

Yrittäjyys taas vaatii etupäässä idean ja halua saada aikaan, eli ahkeruutta ja periksi antamattomuutta, sosiaalisia taitoja ja monialaista ymmärrystä, esimerkiksi rahoitusasioiden sekä toimialakohtaista (Manninen 2015). Yrittäjän henkilökohtaisia vahvuuksia taas

voivat olla esimerkiksi vuorovaikutustaidot, suhdemarkkinointitaidot, halu oppia uutta ja kehittää itseään, innovatiivisuus, rohkeus ja itsenäisyys sekä suoriutumismotivaatio. (Työ- ja Elinkeinoministeriö).

4 TUTKIMUSONGELMA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmana oli selvittää miten ongelmaperustainen oppiminen (eXpertia-malli) pystyy vastaamaan työelämän asettamiin osaamishaasteisiin.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu

Tutkimusotteena käytettiin kvalitatiivista tutkimusotetta. Kvalitatiivisella tutkimusotteella voitiin mahdollistaa tutkittavan ilmiön kuvaaminen, syvällinen ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen (Kananen 2008, 24). Tutkimusaineiston keruumenetelminä käytettiin haastatteluja. Haastattelut suoritettiin opiskelijoiden kohdalla teema-haastatteluina. Teemahaastattelujen avulla oli mahdollista varmistua siitä, että kaikkia tärkeitä tutkittavaan ilmiöön liittyviä osa-alueita käytiin läpi haastattelutilanteessa (Kananen 2008, 74).

Opiskelijoiden aineisto koostuu seitsemästä haastateltavasta. Haastattelut suoritettiin erilaisissa ympäristöissä, esimerkiksi TAMK Kuntokadun toimipisteessä, haastateltavan kotona, haastattelijan kotona sekä kahvilassa. Haastatteluista kaksi suoritettiin kahden haastateltavan sekä haastattelijan kesken ja kolme haastattelijan ja haastateltavan kesken. Työelämän edustajien haastattelut tapahtuivat osittain sähköpostilla ja osittain teemahaastattelujen muodossa. Työelämän edustajien aineisto koostuu kolmesta haastattelusta. Haastatteluista työelämän edustajista kaksi on Tampereen Ammattikorkeakoulun lehtoreita, jotka ovat toimineet liiketalouden opiskelijoiden harjoittelunohjaajina. Yksi työelämän edustajista toimii johtavassa asemassa yrityksessä, joka on tarjonnut opiskelijoille harjoittelupaikkoja sekä työllistänytkin muutamia Tamkin opiskelijoita. Heistä käytetään tässä tutkimuksessa yhteisnimitystä työelämänedustajat.

Aluksi haastateltavat opiskelijat saivat täyttää taustatietolomakkeen, johon kuului myös luettelo erilaisista taidoista, joiden oppimista ja tärkeyttä työelämässä he saivat arvioida. Tämän tarkoituksena oli sekä kerätä tietoa tutkimusta varten, että myös johdatella haastateltavia aiheeseen, jotta he haastattelutilanteessa muistaisivat paremmin millaista

pbl-opiskelu olikaan ja mitä pbl-opiskeluun kuuluu. Taustatietojen täytön jälkeen aloitettiin varsinainen haastattelutilanne. Haastattelut myös nauhoitettiin myöhempää tietojen tarkkaa analysointia varten. Haastatteluissa haastattelijalla oli runko asioista, mitä haastattelussa voitaisiin käsitellä. Haastattelutilanteet olivat kuitenkin melko vapaamuotoisia ja opiskelijat saivat kertoa kokemuksiaan ja mielipiteitään pbl-opiskelusta vapaasti. Haastattelut suoritettiin anonyymisti.

4.2.1 Otosryhmä

Haastateltavat opiskelijat olivat kaikki Tampereen Ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijoita. He kaikki olivat opiskelleet pbl-ympäristössä jonkin verran, markkinoinnin ja kv-liiketoimintojen opiskelijat koko koulutuksen ajan ja taloushallinnonopiskelijat ensimmäisen opiskeluvuotensa ajan. Haastatelluista opiskelijoista kuusi oli markkinoinnin- ja kansainvälisten liiketoimintojen opiskelijoita ja yksi taloushallinnonopiskelija. Haastatelluilla opiskelijoilla oli myös erilaista työkokemusta. Heillä kaikilla oli jonkin verran oman alan työkokemusta esimerkiksi kesätöistä, mutta osa oli myös tehnyt enemmän alan töitä. Suurin osa heistä opiskelee vielä viimeisiä opintokurssejaan tai ovat vastavalmistuneita. Yksi haastatelluista on saanut koulutusta vastaavaa oman alan työtä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavaksi esitellään tutkimuksen tulokset. Tutkimuksen tulokset on jaettu neljään eri pääalueeseen, substanssiosaamiseen, meta-taitoihin, elämänhallinnantaitoihin ja lopuksi vielä opiskelijoiden kokemuksiin opiskelusta pbl-ympäristössä. Pääalueet on myös jaoteltu taitoihin, joita Pbl opiskelijassa kehittää. Jokainen taito käydään vuorotellen läpi pohtien sitä sekä työelämän edustajien, että opiskelijoiden näkökulmasta. Jokaisessa osiossa on työelämän edustajien, sekä opiskelijoiden mielipide aiheesta. Jokaisessa osiossa käsitellään ensin yhtäläisyyksiä, eli missä asiassa opiskelijat ja työelämän edustajat olivat samaa mieltä ja sen jälkeen eroavaisuudet, eli missä he olivat mahdollisesti eri mieltä.

Työelämän edustajien mukaan pbl-opiskelijoiden osaaminen on **käytännöllisempää**, kuin perinteisessä opettajajohtoisessa opetuksessa opiskelleiden tradenomiopiskelijoiden. Harjoittelun ohjaajan/tutorin mukaan joitain asioita, mitä tradenomiopiskelijat osasivat ennen pbl-filosofian käyttöönottoa, eivät pbl-opiskelijat osaa. Pbl-opiskelijoiden **tietopohja liiketoiminnasta** on työelämänedustajan mukaan laaja, mutta epätarkempi kuin perinteisesti opiskelleiden.

Perinteisessä opetuksessa opiskelleet tunsivat paremmin teoriaa, jolloin tällaisille opiskelijoille tulee suppea ja tarkka tietämys aiheesta. Pbl-opiskelijoilla on laajempi ja epätarkempi tietämys, työelämänedustaja 3.

Sekä työelämän edustajien, että suurimman osan opiskelijoista mukaan **substanssiosaamisen** tärkeällä alueella, **liiketoimintaosaamisessa** olisi vielä kehitettävää.

Tarkkaa osaamista vaativat asiat eivät aina ole niin hyvin kehittyneet pbl-opiskelijoilla. Esimerkiksi käsitteissä voi olla horjuvuutta, työelämänedustaja 3.

Myös opiskelijoiden vastauksista kävi ilmi sama asia. He eivät koe substanssiosaamisensa olevan tarpeeksi syvällistä työelämän tarpeisiin, vaan tietopohja koostuu laajasta asioiden pintatietämyksestä.

Mun mielestä ei välttämättä riitä, koska kaikki on jäänyt tosi pintapuoliseksi ..monesta eri asiasta on opiskeltu mutta ei mistään niinkun miten-

kään hirveen syvällisesti...tietää vähän niinkun kaikesta kaikkee muttei mistään hirveesti, opiskelija 7.

Opiskelijoista osa on sitä mieltä, että substanssiosaaminen ei ole riittävää sellaisiin töihin, joihin pätevyys ammattikorkeakoulusta on saavutettu.

Jos pääsee alan töihin niin ei riitä alkuunkaan, opiskelija 2.

Suurin osa haastatelluista opiskelijoista ei vielä kyennyt arvioimaan omaa osaamistaan verrattuna muihin tradenomeihin, koska alan työkokemusta ei ole vielä kertynyt tarpeeksi. Yksi haastatelluista ilmaisi mielipiteensä oman suuntautumisvaihtoehdon substanssiosaamisesta melko kriittisesti.

Pessimistinen heitto mutta jos asteikko on 1-4, niin yksi liiketalouden asioissa...Ei uponnut, opiskelija 5.

Opiskelijat, jotka kokivat puutteita substanssiosaamisessaan kokivat niitä hyvin erilaisilla osa-alueilla. Asiat, joita he eivät mielestään ole tarpeeksi hyvin työelämää varten opineet ovat: Atk-taidot, johtaminen, tilastojen analysointitaidot, alaan liittyvien oikeudellisten asioiden tuntemus, osalla opiskelijoista neuvottelutaidot ja markkinoinnin opiskelijoilla rahoitusasiat esimerkiksi finanssimatematiikka. Etenkin **atk-taitojen** työelämän tärkeydessä ja opintojen antamassa osaamisessa oli opiskelijoiden mukaan puutteita.

Enemmän vois olla vielä opiskelua atk:hon koska kuitenkin työelämässä nykypäivänä se vaatimuksen taso on aika kova. Ja sitten opetuksen taso ei ole välttämättä ollut aina hirveen hyvä niissä, opiskelija 7.

Osalta opiskelijoista tuli esiin keskitien mielipide, että liiketoimintaosaamisesta on saatu hyvät perustiedot, jotka tarvitsevat vielä työelämän perehdytystä täydentämään tietoja.

Niin on se semmonen aika hyvä pohja... sitten jos sen perusteella saa vielä perehdytystä työpaikassa, opiskelija 4.

Muutama opiskelija oli myös aiheesta eri mieltä työelämän edustajien kanssa. Heidän mielestään substanssiosaaminen on tarpeeksi syvällistä ja riittää työelämään.

Kyllä mun mielestä toi liiketoimintapuolikin mitä meilläkin noita kursseja nyt täs ollut niin on se syvällisesti oikeestaan niinkun tullut, opiskelija 3.

Opiskelijat **arvostavat liiketoimintaosaamisen tuntemusta** ja kokevat hyötyä siitä, että tunnistavat työelämässä erilaisia asioita yrityksen liiketoiminnasta.

Se on kiva, että ymmärtää yritysten liiketoiminnasta kuitenkin jotain, ku esimerkiksi niinkun omassa työssä on tosi paljon tekemimisissä erilaisten yritysten kanssa... niin sitten osaa aina ehkä ajatella niitten liiketoimintaa uudella tavalla. Ja sit se, että ymmärtää ehkä niinkun paremmin eri osastojen toimintaa siinä yrityksessä ja niitten toimintoja...että ymmärtää mitä henkilöstöpuoli tekee ja mitä niinkun markkinointi toimiin kuuluu ja..., opiskelija 7.

Pbl-opiskelijat kokivat **ongelmaperustaisen opiskeluympäristön pääosin positiivisena ja motivoivana**. Opiskelijoita innostivat erityisesti ystävät ja ryhmäkeskustelut.

Positiivisena. Pbl:ssä oli noi ryhmäkeskustelut ja tämmönen ihmisten kanssa kanssakäyminen...niin se oli mielenkiintoisempaa opiskelua kuin se, että kirjasta luetaan, että asia on näin, koska siinä tuli ihmisten mielenpiteet paljon paremmin esille...että mitenkä eri ihmiset saattaa lukee täysin saman uutisen eri tavalla, opiskelija 5.

Opiskelijat kokivat pbl:n työelämäyhteyden ja käytännönläheisyyden opiskelemaan motivoivana.

No kyllä varmaan siinä ihan sitä motivaatiookin tuli sillain enemmän, kun ne oli semmosia käytännönläheisiä ja justiin työelämäänkin perustuvia ne tehtävät... niin siinä mielessä otti sitten selvääkin silleen niinku ehkä vähän motivoituneemmin, opiskelija 3.

Opiskelun ongelmaperustaisessa oppimisympäristössä koettiin kannustavan ahkerampaan opiskeluun .

Pbl-tunneilla oli enemmän tekemisen meininki ja tulee tehtyä enemmän... että siinä mielessä se on ihan hyvä, opiskelija 4.

Opiskelijoiden mukaan motivaatio opiskeltavaan asiaan nousee monesta eri asiasta.

Kaikki haastatellut opiskelijat olivat sitä mieltä, että opiskeltavan asian mielenkiintoa lisää, jos pystyy löytämään asian käytännön merkityksen.

Mitä enemmän käytännön merkitystä, niin sitä enemmän se on mielenkiintoinen, opiskelija 5.

Päästyään sisään pbl:ään opiskelijoista suurin osa koki, että pbl-menetelmä on hyvä tapa oppia liiketalouden ammatilliseen pätevyYTEEN vaadittavia asioita. Opiskelijoiden mielestä pbl-filosofia sopii liiketalouden opetukseen, koska se yhdistää teorian ja käytännön.

Pbl on hyödyllinen tapa oppia ammatilliseen pätevyYTEEN vaadittavia asioita, koska teoriaa on mutta käytäntöä pitää osata yhtälailla, opiskelija 4.

Muutamalla opiskelijalla myös käsiteltävä aihe oli keskeinen seikka motivaatioon syntymisessä.

Asia kiinnostaa minua jos kiinnostaa, opiskelija 4.

Myös se tuli esille, että jos opiskelija ei löydä opiskeltavasta asiasta itselleen merkityksellistä tarttumakohtaa, niin opiskeltava asia ei motivoi opiskelijaa ja opiskelija voi kokea opiskelun turhauttavana.

Mikään ei ole ärsyttävämpää, kuin opiskella semmosta turhaa tietoa millä ei mitään tee, mikä vaan pitää opiskella sen niinkun sen opiskelun takia... eikä niin kun että sillä oikeesti olis jotain merkitystä... että kyllä se mun mielestä lisää tosi paljon, opiskelija 7.

Työelämän edustajien mukaan opiskelijoilla on hyvät **meta-aidot**, esimerkiksi **kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot**. Vuorovaikutustaidot ovat harjoittelunohjaajan mukaan yleensä paremmat pbl-opiskelijoilla, kuin perinteisessä opetuksessa opiskelleilla. Työpaikalla asioista keskusteleminen ja yhteistyö muiden kanssa ei yleensä tuota vaikeuksia pbl-opiskelijoille.

Opiskelijat ovat sosiaalisia ja tulevat yleensä aina hyvin toimeen työyhteisössä, työelämäedustaja 3.

Yksi haastatelluista opiskelijoista oli saanut myös positiivista palautetta työpaikallaan hyvistä yhteistyötaitoistaan, sekä meta- ja elämäntaitoistaan.

On just sanottu että mä oon oma-aloitteinen ja hoidan asian kuin asian alusta loppuun kunnolla ja että mä tuun toimeen kaikkien kanssa, opiskelija 6.

Myös opiskelijat kokevat, että ryhmässä työskentely antoi itsevarmuutta ja on kehittänyt heidän vuorovaikutustaitojaan positiiviseen suuntaan. He kokevat, että opetusta on ollut riittävästi ryhmätyötaitojen positiivisen kehityksen mahdollistamiseksi. Opiskelijat kokevat oppineensa näitä taitoja hyvin.

Oppii sitä niinkun yhteistyötä muitten kanssa mikä on tosi tärkeätä sitten niinkun ammatillisessa pätevyyydessä, niin se nyt ainakin... ja oppii keskustelemaan ja pohtimaan kaikkia asioita, opiskelija 7.

He myös pitävät vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja nykypäivän työelämän kannalta tärkeinä.

No siinä tulee ainakin vuorovaikutustaitoja ja just sitä vuorovaikutustilanteita.. mitä niinku tarvii työelämässäkin... kokoajan organisaatiot menee enemmän siihen moodiin, että ollaan tiimejä ja ryhmiä eikä vaan se, että yks ihminen tekee yhtä omaa asiaansa, josta kukaan muu ei sitten tiedä hölkäsenpöläystääkään niin, opiskelija 6.

Opiskelijat pitävät tärkeänä taitona tulevaisuuden kannalta ryhmätyötaitojen lisäksi myös sitä, että pystyy ryhmässä **ottamaan asioihin kantaa**.

On tärkeä taito mun mielestä osata olla ryhmässä ja kuunnella ja ottaa kantaa asioihin, opiskelija 1.

Kannan ottamisen lisäksi osa opiskelijoista ilmaisi oppineensa pbl-opintojen aikana ilmaisemaan asioita myös kriittisesti.

Olen oppinut kriittistä ilmaisua, opiskelijat 1 ja 2.

Koulu ympäristössä osa haastateltavista koki paineita ryhmässä tapahtuvassa työskenteleystä. Osa haastateltavista kertoi kokeneensa työmäärän ja työnjaon välillä tuntuneen raskaalta.

Ryhmätyöskentely on aina ollut sitä, että siinä on aina itellä se rooli että tekee hirveesti. Et siitä tuli aina semmonen... ainakin just koulumaailmassa vähän semmonen negatiivinen olo, että tiesi että siinä ryhmässä jos jotain haluaa saada aikasek,s niin se on aina pakko tehdä ite ku jotkut ei tee... mutta työelämässä ei oo sitä ongelmaa että joku laistais. Siellä se oikeesti toimii, opiskelija 6.

Kaikki opiskelijat nimesivät **oppimiskyvyn** myös omaksi vahvuudekseen. Haastatelluista opiskelijoista kaikkia kiinnostaa kehittää itseään vielä jatkossakin ja he pitävät elinikäistä oppimista positiivisena asiana.

Kyllä, innostaa (uuden oppiminen), opiskelija 6.

Työelämän puolelta ei tullut tähän ominaisuuteen viitaten palautetta. Tosin oma-aloitteisuus ja itsenäisen tiedon haun mainittiin työelämän puolelta opiskelijoiden vahvuudeksi, joilla mielestäni voi olla viittauksia myös käsitykseen oppimisen taitoihin.

Työnantajan edustajien mukaan opiskelijat ovat oma-aloitteisia ja heillä on hyvät **itsenäisen tiedonhaun taidot**.

Opiskelijat osaavat etsiä itsenäisesti tietoa ja ovat oma-aloitteisia, työelämän edustaja 3.

Opiskelijat olivat myös itse sitä mieltä, että pbl-opiskelu on opettanut **tiedon haku ja rajaustaitoa**.

Pbl oikeastaan edes auttoi sitä paljon, kun ihan yllättäen tuli joku aihe josta ei välttämättä tiennyt yhtään mitään, niin siinä nimenomaan oppi oppimaan ja hakemaan tietoa ja rajaamaan tietoa mitä hakee, opiskelija 5.

Opiskelijoiden mukaan pbl on opettanut heille myös ajattelu- ja tiedon arviointitaitoa, eli **kriittistä ajattelua**.

Jos haki tietoa aiheesta niin pbl:n alkupuolella oppi nopeesti sen, että ei todellakaan avata sitä ensimmäistä linkkiä ja uskota sitä täytenä totuutena...ja siinä oppi myös vähän kriittisemmäksi, opiskelija 5.

Työelämän edustajan mukaan opiskelijoilla on hyvät **esiintymistaidot**. Opiskelijat itse eivät nostaneet haastatteluissa esiintymistaitoja erityisesti omaksi vahvuudekseen.

Opiskelijat kokevat tiimin vetämisessä ja **omissa johtamistaidoissaan** puutteita työelämän vaatimuksiin verrattuna.

Työelämän edustajan mukaan opiskelijoilla olisi kehittävää **ongelmanratkaisutaitoissaan**. Opiskelijat olivat myös samaa mieltä, että työelämä vaatisi vielä parempia ongelmanratkaisutaitoja, kuin heillä nyt on.

Työelämän edustajien mukaan pbl-opiskelijoiden **neuvottelutaidot** ovat paremmat kuin perinteisessä opetuksessa olleiden tradenomien, mutta pbl-opiskelijat eivät vielä kuitenkaan osaa välttämättä viedä neuvottelua tiettyyn suuntaan.

Pbl-opiskelijat ovat valmiimpia neuvottelemaan, kuin perinteisessä opetuksessa opiskelleet, työelämän edustaja 3.

Opiskelijat itse olivat osittain samaa mieltä (että ne ovat kehittyneet pbl:ssä) työelämän edustajien kanssa kokous- ja neuvottelutaidoistaan.

Kokoustekniikka oli sellanen minkä oppi ainakin siitä pbl:stä, opiskelija 5.

Osan mielestä niitä olisi pitänyt olla enemmän opetuksessa ja koulusta olisi voitu mennä esimerkiksi seuraamaan ammattilaisten neuvottelunkulkua.

Tai olis voinut olla vaikka semmonen, että mennään kattoon jotain liike-neuvottelua. Semmonen että me neuvotellaan keskenämme muitten opiskelijoiden kanssa, jotka ei kanssa tiedä semmosesta yhtään mitään niin ei se opeta yhtään mitään, opiskelija 6.

Kaikki opiskelijat olivat sitä mieltä, että on rikkaus, kun työelämän ongelmaan saadaan monen henkilön näkökulmaa. Opiskelijat ovat ymmärtäneet erilaisten näkökulmien potentiaalin ja **taidon hyödyntää erilaisuutta työelämässä.**

Kyllä se mun mielestä on hyödyllistä. Ihmisillä on just niin erilainen tapa tulkita asioita ja nähdä asioita, että siitä jos on joku ongelma töissä niin kyllä siihen ehkä paras ratkaisu saadaan sillä, että kysytään useammalta mielipidettä, opiskelija 6.

Pbl-opiskelu on myös opettanut opiskelijoita **työskentelemään erilaisten persoonallisuuksien kanssa.**

Toisten ihmisten kanssa sitä, niin kun oppimista, että oppii toimimaan niinkun vähän vieraampienkin ihmisten kanssa... Ja vaikka että ollaan ihan erilaisia ihmisiä, niin se vaan tuo enemmän niitä mielipiteitä ja kantoja ja näkemyksiä asioihin, mikä voi olla aika avartavaakin, opiskelija 7.

Pbl opetti opiskelijoille myös asioiden **ajattelua eri näkökulmista** ja vaihtoehtoisten näkökulmien löytämistä yhteiseen ongelmaan.

Itse siellä niissä pbl-tilanteissa, kun siellä tottui siihen kaavaan, että kaikki etsi aina sen pääaiheen ympäriltä niitä kaikkia perusjuttuja... ne oli niinku kaikilla niin ihan samat aina... niin sitten oppi kaivaan vähän syvemmältä ja etsiin vähän jotain vastaväitteitäkin... ettei aina mennä sillä perustiedolla, opiskelija 2.

PBL-opiskelijoiden työelämän **elämänhallintataitoja** arvioitaessa työelämän edustajien ja opiskelijoiden näkemykset erosivat toisistaan jonkin verran. Työelämän edustajien näkemykset olivat jonkin verran positiivisemmat kuin opiskelijoiden. Työelämän edustajan mukaan opiskelijat ovat **oma-aloitteisia**.

Opiskelijat kokevat, että työelämä vaatii vielä enemmän **stressinhallintaa** ja kykyä **työskennellä paineen alla**, kuin koulu on opettanut. Myös **ajankäytön organisoinnissa** opiskelijat kokevat koulusta saamansa opin vähäisemmäksi, kuin ominaisuuden tärkeys on työelämässä.

Opiskelijat kokivat että suurin osa pbl-triggerien ongelmista oli ajankohtaisia ja työelämää havainnollistavia.

Kyllä ne varmaan ihan ajankohtaisiakin olivat...ja kun ne saatiin just siihen tarinamuotoon niin se oli semmoinen havainnollistava esimerkki, opiskelija 1.

Pbl-opiskelu on ollut monelle opiskelijalle **erilainen opiskelutapa** mihin he ovat aiemmin tottuneet, koska Tamk Ikaalisten liiketalouden opiskelijoilla on erilaisia pohjakoulutuksia. Osa opiskelijoista tulee lukiosta ja osa kauppaoppilaitoksesta. Esimerkiksi lukio opetukseen verrattuna pbl-filosofian keskusteleavuus ja itsenäisyys eroavat melko lailla.

Pbl-opiskelu oli kuitenkin erilaista kuin lukio-opiskelu..tuli uusia puolia opiskelussa... jotenkin paljon käytännönläheisempää ja niistä ongelmista otetaan selvää paljon konkreettisemmin, opiskelija 4.

Osa opiskelijoista koki tämän muutoksen aluksi erilaisena ja hämmentävänä. Loppua kohden kun opiskelijat ymmärsivät pbl:n idean ja sen, että työelämässäkin oleminen on pitkälti keskustelua ja yhteisen ymmärryksen rakentamista, alkoivat opiskelijat saada itsevarmuutta ja pbl alkoi tuntua hyvältä tavalta opiskella.

Oikeestaan siinä alussa se tuntui lähinnä pelottavalta... mut sit se antoi sellaista varmuutta loppua kohden..., ja tajus sen idean, että ketään ei ta-

vallaan niinkun tuomita siellä. Että se on ideoiden ja ajatusten jakamista, eikä mitään, että sä olet väärässä ja minä oikeessa... niin kyllä se antoi sellaista, että se oli tosi hyvä juttu mun mielestä... ja et sillain pitäiskin opiskella. Antoi loppua kohden itsevarmuutta, opiskelija 1.

Muutama haastatelluista opiskelijoista ilmaisi myös, että pbl-filosofia ei vakuuttanut heitä ja se oli vain yksi läpikäytävä kurssi.

Oma oppisen haluni lähti muualta kuin pbl:stä, opiskelija 2.

Opiskelijoiden mielestä pbl:n heikkous voi olla joissain aiheissa **epätarkkuus** sekä se, että aiheesta jää tärkeitä **yksityiskohtia** mainitsematta.

Jos on joku pikku tarkka asia missä ei mitään yksityiskohtaa saa jättää mainitsematta, niin silloin se pbl ei toimi...ainakaan sillain, että opiskelijat itse kertovat tämän tiedon, koska siellä voi jäädä jotain todella tärkeää mainitsematta. Paitsi tietenkin jos esimerkiksi ohjaaja pitää tiettyä listaa itsellensä piilossa tai täydentää sitten näitä puheenvuoroja mitä toiset pitivät, opiskelija 5.

Pbl:ssä saattaa myös tulla esiin tiedon luotettavuuden ongelma. Esimerkiksi internetistä löytyvä tieto ei aina välttämättä ole luotettavaa. Mikäli opiskelija tuo tutoriaali istuntoon väärää tietoa ja vaikka tieto korjattaisiinkin, niin silti saattaa osalla opiskelijoista jäädä mieleen väärää tietoa.

Ehkä jos on joku oikein niinku vaikee aihe, mistä on hankala löytää tietoa, niin siinä on niinku vähän se vaara,. että onks se tieto sitten ihan oikein, mistä niissä pbl-istunnoissa puhutaa... että onko kaikki nyt löytänyt varmasti luotettavaa tietoa...niin ja sit jotenkin tuntu että niissä ei tullut aina välttämättä oikastua niitä, opiskelija 6.

Myös se voi muodostua ongelmaksi, että pbl-istunnoissa jotain asian osaa käsitellään enemmän kuin toista. Näin osa aihealueista jää vähemmälle käsittelylle ja opiskelijan tietopohjasta voi tulla epätasainen ja opiskelijalle ei ehkä muodostu käsitystä käsiteltävästä asiasta **kokonaisuutena**.

Niin yksi esimerkki oli globalisaatiosta tai jostain tällaisesta...siitä kaikki vaan haki positiivisia asioita, niin onhan niitä negatiivisiakin aika paljon....niin ei tommosia tullut siellä oikein missään esille, opiskelija 2.

Opiskelijat huomasivat myös että ryhmässä tapahtuvassa työskentelyssä ei välttämättä opi automaattisesti ja yhtä hyvin kaikkia asian **osa-alueita**.

Ehkä justiin se, että siinä saatetaan just keskittyä johonkin tiettyyn aiheeseen tavallaan... että sit saattaa joitakin asioita jäädä sitten niinkun, että ei hallitse...ja sitten se että jos jaetaan jossakin vaikka ryhmätoissa sulle joku tietty alue, niin totta kai sä opit vaan pelkästään sen sun aiheen mistä sä oot tehnyt etkä välttämättä mistä muut on tehnyt, opiskelija 7.

Pbl:n ja työelämän välinen yhteys tuli esille myös erään opiskelijan vastauksesta.

Ryhmätyöskentelyn kautta päästään konkreettiseen tekemiseen, opiskelija 4.

Osalle haastatelluista opiskelijoista liiketalous oli henkilökohtaisesti mielekäs aihealue ja osa taas näkee itsensä tulevaisuudessa jonkin muun alan tehtävissä. Tämä vaikutti myös mielenkiintoon opiskella Tamk liiketalouden koulutusohjelmassa. Opiskelijat kokevat erilaisia tapoja itselleen mielekkäiksi tavoiksi oppia uutta. Osa kokee itsenäisen ja vapaamman opiskelun hyväksi tavaksi kehittää itseään.

Matkustelemalla oppii muista kulttuureista, opiskelija 2.

Osa kokee esimerkiksi työelämän itselleen tärkeänä väylänä uuden oppimiselle.

Kun saa jalan työelämään niin varmaan sit sieltä...pitäisi varmaan alkaa seuraamaan enemmän uutisia ja politiikkaa ja mitä näitä on...sen jälkeenkin kun koulusta pääsee, että pysyy ne taidot tai tiedot tallessa, opiskelija 1.

Lopuksi esitän saamani tulokset yhtenäisessä taulukossa, jossa voi vertailla pbl-opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ja kehitettäviä alueita (Taulukko 1). Lyhenteellä O olen merkinnyt opiskelijoiden näkemykset ja lyhenteellä T työnantajien näkemykset.

TAULUKKO 1. Tulosten yhteenveto

	Pbl-opiskelijoiden vahvuudet	Kehitettävää
Meta-aidot	+Kommunikointi- ja vuoro- vaikutustaidot (O/T)	-Perustyöelämätaidot esim. vastuut (T)
	+Itsenäisen tiedonhaun tai- dot(O/T)	-Johtamistaidot (O)
	+Kriittisen ajattelun taito(O)	-Ongelmanratkaisutaidot (O/T)
	+Viestintätaidot (O/T)	
	+Ryhmätyötaidot (T) +Kokevat tiimityöskentelyn positiivisena asiana(O)	
	+Taito käyttää erilaisuutta työ- elämässä hyväksi(O)	
	+Neuvottelutaidot(O/T)	
	+Oppimiskyky ja halu elin- ikäiseen oppimiseen (O)	
Substanssiosaaminen	+/- Osaaminen käytännönlä- heisempää ja laajempaa kuin perinteisessä opetuksessa ol- leilla (O/T)	-Tarkkaa osaamista vaativat asiat (O/T) -Atk-aidot (O) -Liiketoiminta osaaminen (O/T)
Ammatilliset elä- mänhallintataidot	+Oma-aloitteisuus (T)	-Stressinhallinta (O)
		-Ajankäytönorganisointi (O)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Seuraavaksi kerron johtopäätökseni tutkimuksen ja teorian pohjalta.

Opiskelijoilla on eri pohjakoulutuksia, osa tulee lukioista, osa kauppaoppilaitoksesta. Opiskelijoilla on myös erilaista ja eri määrä työkokemusta. Nämä seikat voivat vaikuttaa siihen, mitä vaatimuksia ja tavoitteita opiskelijalla itsellään on ammattikorkeakoulun jälkeisestä osaamisesta. Pbl-opiskelu on ollut monille myös hyvin erilainen tapa opiskella esimerkiksi lukio-opintoihin verrattuna, joten varmasti monelle opiskelijalle pbl on aluksi tuntunut haastavalta. Pbl-opiskelu on tuottanut opiskelijoille paljon hyviä, tulevaisuudessa työelämässä tärkeitä ominaisuuksia. Tutkimuksen perusteella positiivisia ominaisuuksia on enemmän kuin negatiivisia.

Sekä opiskelijat itse, että työelämän edustajat kokevat, että opiskelijoiden liiketoimintaosaamisen tuntemuksessa olisi kehitettävää. Tämä tulos mukailee tutkimustuloksia, joita pbl-opiskelusta on myös aiemmin tehty (Albanese & Mitchell 1993). Pbl-opiskelijoiden substanssiosaamisen tuntemus heidän omalta alaltaan (eli liiketalouden alueelta) ei ole niin hyvä, kuin perinteisessä opetuksessa opiskelleiden. Pbl-opiskelijoiden osaaminen on käytännönläheisempää ja laajempaa, mutta epätarkempaa, kuin perinteisessä opetuksessa olleiden.

Toisaalta tulevaisuuden työelämä tulee vaatimaan työntekijältä laajempaa ja monialaisempaa osaamista, kuin aiemmin, joten laaja tietämys voi tulevaisuudessa osoittautua opiskelijoille myös vahvuudeksi (Ihalainen 2012). Tulevaisuuden työelämän osaamistarpeista löytyi tarpeita sekä laaja- ja monialaiselle osaamiselle, että myös tarkalle substanssiosaamiselle, joten substanssiosaamisen kohdalla pbl-opiskelu vastasi osittain työelämän tarpeisiin, osittain ei. eXpertian osaamistavoitteissa oli myös listattuna liiketalouden alan hyvä perusosaaminen, joten siihen verraten tavoite ei täytynyt kokonaan.

Toisaalta myös liiketalous on hyvin laaja ala, joka pitää sisällään todella paljon yksityiskohtaista ja yritys kohtaista tietoa. Tradenomiopinnot kestävät kuitenkin vain noin 3,5 vuotta, eli ei olisi mitenkään odotettavakaan, että opiskelijoilla olisi hyvin kattavat ja syvälliset tiedot kaikesta liiketalouden alan osaamisesta. Ja jos opiskelija on valinnut suuntautumisvaihtoehdokseen esimerkiksi markkinoinnin ja kansainväliset liiketoiminnot, ei häneltä (eikä hän itsekään) voisi edellyttää omaavansa kovin syvällisiä taitoja

esimerkiksi palkanlaskentaan. Opiskelijat saattavat kokea oman osaamisensa heikommaksi, kuin se todellisuudessa onkaan, varsinkin jos kokemusta varsinaisesta työelämästä ei vielä ole kertynyt paljoa. Haastatteluissa tuli esille se, että osa opiskelijoista kokee ettei ole vielä varmuutta omien kykyjen riittävyydestä työelämään. Pbl-opiskeluilla he ovat saaneet todennäköisesti melko laajan kuvan liiketalouden alasta ja työelämästä, mutta eivät ehkä ole itse vielä ymmärtäneet sen potentiaalia. He ovat myös oppineet etsimään luotettavaa tietoa, joten pbl-opiskelu on ihan hyvä tapa opettaa liiketalouden ammatilliseen pätevyys vaadittavia asioita. Opiskelijat eivät ehkä osaa kaikkea mahdollista teorian tietoa, mutta he ovat oppineet löytämään tiensä tiedonlähteille mistä he voivat kartuttaa tietouttaan eri aiheista.

Substanssiosaamisen riittävyys riippuu tietysti myös työtehtävästä mihin valmistunut aikoo sijoittua. Vaikka työtehtävä vaatisikin tarkempaa osaamista jostakin aiheesta, on aina mahdollisuus oppia tarvittava tieto. Internetin ja pienen lähdekriittisyyden myötä uuden tiedon oppiminen on helppoa, kunhan vain henkilöltä löytyy oppimishalua, omaaloitteisuutta ja itsenäisen tiedonhaun taitoa. Näitä kaikkia pbl-opiskelijoilta myös tutkimukseni perusteella löytyy.

Opiskelijat kokivat pbl-ympäristön pääosin positiivisena. Ryhmätyöskentely ja muiden opiskelijoiden kanssa toimiminen nousivat tärkeiksi positiivisen suhtautumistavan ja luojiksi. Motivoivana opiskelijat kokivat työelämälähtöisyyden ja käytännönyhteyden opinnoissa. Opiskelijat kokivat mielenkiintoisena myös eri henkilöiden erilaiset näkemykset ja erilaiset tavat tulkita asioita. Negatiiviset kokemukset opiskelusta koskivat enemmän muita asioita, kuin ryhmässä työskentelyä ja itse tutoriaali-istuntoja. Esimerkiksi atk-opetus mainittiin riittämättömäksi sen työelämän tärkeyteen nähden. Teoriaosuuden työelämästä kertovat osiot tukevat myös opiskelijoiden mielipidettä siitä, että atk/(ICT)-taidot ovat ja tulevat olemaan hyvin tärkeitä työelämässä, joten niiden laadukas opetus pbl-ympäristössä olisi suotavaa.

Nykyinen työelämä vaatii työntekijältä tiimityötaitoja ja kykyä olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Kärnä, Saraketo & Haaramo 2013, 16). Myös yhdeksi eXpertian metataitojen osaamistavoitteista oli listattu vuorovaikutustaidot. Opiskelijoilla on tämän oppinnäytetyön tutkimuksen mukaan hyvät vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot sekä myös viestintätaidot, niin opiskelijoiden itsensä, kuin työelämäneustajienkin mielestä, joten tässä asiassa pbl-opiskelu on vastannut työelämän tarpeisiin. Opiskelijat ovat myös op-

pineet työskentelemään erilaisten persoonallisuuksien kanssa, mikä on myös hyödyllistä. Lisäksi he arvostavat itsekkin ryhmätyötaitoja ja ymmärtävät niiden tärkeyden työelämässä.

Opiskelijat ovat myös oppineet ymmärtämään erilaisuuden hyödyllisyyden työelämässä. He arvostavat erilaisia ihmisiä ja erilaisia näkökulmia ja kokevat ne rikastuttavina ja tärkeinä. Toisen henkilön näkökannan arvostaminen löytyi myös pbl:n tavoitteista (Boud & Feletti 2000, 35). Tulevaisuuden monikulttuuristuvan ja moninaistuvan työelämän kannalta (Työterveyslaitos 2015) tämä on erittäin hyvä piirre ja se on varmasti vahvuus pbl-opiskelijoilla tulevaisuudessa. Pbl on opiskelijoiden mukaan opettanut heille myös asioiden ajattelua eri näkökulmista, josta on varmasti myös hyötyä työelämässä. Myös kriittisen ajattelun taito on opiskelijoiden mukaan kehittynyt pbl-opintojen myötä. Kriittisen ajattelun kehittyminen on myös pbl:n tavoitteissa. Myös rohkeus ottaa kantaa asioihin, jopa kriittisesti oli monen opiskelijan mielestä kehittynyt pbl-opinnoissa. Kyky nähdä asioiden eri puolia (ja pohtia myös kriittisesti) ja sitä kautta kyseiseen tilanteeseen kannattavimman vaihtoehdon valitseminen on liiketalouden alalla suuri vahvuus.

Tulevaisuuden työelämä vaatii työntekijältä monialaisen osaamisen lisäksi myös hyviä ongelmanratkaisutaitoja (Hartikainen 2014). Opiskelijat itse ja myös työelämän edustajat ovat sitä mieltä, että ongelmanratkaisutaidoissa olisi vielä kehitettävää, joten näiltä osin pbl ei täyttänyt työelämän vaatimuksia.

Opiskelijoiden mukaan pbl-opintojen ongelmana saattaa olla epätarkan tai osittaisen kokonaiskuvan muotoutuminen opiskeltavasta aiheesta, sekä tiedon luotettavuusongelma. Nämä ilmenevät ehkäpä substanssiosaamisessa niin, että tarkkaa osaamista vaativat asiat eivät ole opiskelijoilla niin hyvin hallussa, kuin ehkä pitäisi. Haastatteluissa ilmeni, että opiskelijat kuuntelevat mieluusti asiantuntijan luentoa käsiteltävästä aiheesta ja luennolla opiskelijoilla pitää olla tiedossa se ongelma, johon he ovat etsimässä ratkaisua. Opiskelijoiden mukaan he odottavat asiantuntijalta ajankohtaisia tietoja sekä innostusta aiheeseen.

Elämänhallintataidoissaan pbl-opiskelijat itse arvioivat omat taitonsa alhaisemmiksi, kuin työelämän edustajat. Pbl-opiskelijoilta löytyy kuitenkin oma-aloitteisuutta. Pbl-opiskelijat kokivat stressinsietokykynsä ja kykynsä työskennellä paineen alla heikom-

miksi, kuin työelämä vaatisi. Myös ajankäytön organisoinnissa he kokivat ettei se ole niin hyvää kuin pitäisi olla.

Elinikäinen oppiminen, jonka tulevaisuuden työelämän tärkeys tuli jo teoriaosuudessa monta kertaa esille, nousee tärkeäksi seikaksi työelämän muuttuessa (Ihalainen 2012, 5). Tutkimuksesta ilmeni positiivinen tulos, jokainen haastateltu opiskelija nimesi oppimiskyvyn omaksi vahvuudekseen. Kaikki haastatellut opiskelijat myös kertoivat uuden oppimisen tuntuvan mielekkäältä ja innostavalta asialta, eli oppiminen motivoi heitä. Tämä taito elinikäiseen oppimiseen on yksi pbl:n tavoitteista ja se on toteutunut tämän tutkimuksen liiketalouden opiskelijoilla hienosti. Uskon että opiskelu ongelmaperustaisessa oppimisympäristössä nuoruusiällä antaa hyvän pohjan elinikäiselle oppimiselle. Tavoissa, jotka opiskelijat kokevat itselleen hyviksi oppia oli eroja. Osalla oppiminen liittyi vahvasti koululaitokseen tai työpaikkaan, suunniteltiin mahdollisia jatkoopintoja, perehdytyskursseja tai uuden alan opiskeluja, kun taas osalla uuden oppiminen kohdistui kokemuseräiseen oppimiseen, jota voi toteuttaa esimerkiksi matkustelun kautta tutustumalla eri kulttuureihin. Mielestäni tärkein asia kuitenkin oli se, että oppimista ei koettu negatiivisena tai rasittavana asiana vaan siihen suhtauduttiin avoimesti ja positiivisesti.

7 POHDINTA

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää pbl-opiskelun vaikutusta opiskelijan työelämävalmiuksien kehittymiseen. Tutkimukseni tavoitteena oli kehittää ongelmaperustaisen oppimisfilosofian tuottamien taitojen työelämä-vastaavuutta.

Tämän tutkimuksen teko oli erittäin mielenkiintoinen prosessi. Aloitin tämän opinnäytetyön tutustumalla ongelmaperustaista opiskelua koskevaan kirjallisuuteen sekä eXpertiaan teoriaan. Aiheena ongelmaperustainen oppiminen, joka tässä tutkimuksessa yhdistyi liiketalouden koulutukseen, on todella laaja. Tietoa aiheesta löytyy yllättävän paljon. Osa tiedoista on käytännönläheisempää ja osa taas on psykologista tutkimustietoa. Suuri osa pbl:ään kohdistuvasta tutkimustiedosta on englanninkielistä ja koin välillä haastavana löytää kuvaavia suomenkielisiä ilmaisuja joihinkin asioihin. Internetiä hyödyntämällä asiat kuitenkin aina selvisivät.

Tutkimuksen teko oli mielestäni hyvin mielenkiintoista. Se oli tosin aikaa vievempää, kuin osasin etukäteen odottaa. Haastattelujen teko, eli keskustelutuokiot pbl-opiskelusta opiskelijoiden kanssa olivat erittäin kiintoisia ja antoivat ajattelemisen aihetta. Mielestäni TAMKin internet-sivuilta löytyvät tieteellisen tutkimuksen tekoa koskevat tutkimuseettiset ohjeet toteutuivat haastatteluissa. Hoidin haastattelut mielestäni henkilöiden yksityisyyttä noudattaen, haastatelluilta kysyttiin suostumus haastatteluun, haastateltujen nimitietoja ei ole enää missään muodossa tallennettuna minnekään ulkoiselle tallennusvälineelle ja haastattelutilanteissa olin huolellinen: kirjoitin muistiinpanoja keskusteluista ja nauhoitin myös opiskelijoiden haastattelut myöhempiä kuuntelua varten.

Kvalitatiivinen tutkimusote oli mielestäni hyvä tähän tutkimukseen, jotta mahdollistettiin tarpeeksi syvällisen tiedon saaminen. Teemahaastattelujen avulla tutkimukseen saatiin tarkkaa ja haastateltavien itse kertomaa tietoa aihealueen eri osista, joka oli aiheen kannalta hyvä asia. Aineisto oli kohtuullisen pieni, joten myös analysointi vaiheessa se pysyi hyvin hallussa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus mittareita pohtiessani uskon, että tutkimuksessa uskottavuus täyttyi, koska haastattelut ja aineiston analysointi hoidettiin huolellisesti ja tarkasti asioita pohtien. Uskon että olen ymmärtänyt asiat, kuten haastateltavat ne tarkoittivat. Tuloksia analysoidessa kuuntelin vielä opiskelijoiden vastauksia, jotta pystyin olemaan varma tarkoittivatko he juuri sitä asiaa, mitä oletin heidän tarkoittavan.

Haastattelijana olin mielestäni neutraali. Siirrettävyys toteutui mielestäni myös melko hyvin, koska tutkimusaineisto on tarkasti kuvailtuna ja sisältää paljon myös lainauksia haastateltavilta, joiden avulla lukijan on helpompi päästä sisään tutkimukseen. Uskon myös, että tutkimuksesta löytyi tosia asioita, eli tutkimuksen varmuus täyttyi. Tietysti olisi saattanut ilmetä vielä muitakin asioita, mikäli haastateltaisiin esimerkiksi eri opiskelijoita. Vastaukset ovat henkilökohtaisia ja myös sen hetkinen haastattelutilanne voi vaikuttaa vastauksiin jossain määrin. Uskon kuitenkin että tulokset olisivat samansuuntaisia jos tutkimus esimerkiksi toistettaisiin. Vahvistettavuus toteutuu myös pitkälti, koska tutkimuksessa ilmeni samansuuntaisia asioita, kuin aiemmissa pbl:ään kohdistuneissa tutkimuksissa. Esimerkiksi että substanssiosaaminen on heikompaa pbl-opiskelijoilla, kuin perinteisessä opetuksessa olleilla, kun taas kommunikointitaidot ovat vahvemmat. Tutkimuksesta ilmeni myös hieman uuttakin tietoa, jota ei tutkimistani aiemmista tutkimuksista löytynyt. Esimerkiksi opiskelijoiden kyky arvostaa erilaisuutta ja hyödyntää sitä työelämässä.

Opinnäytetyön valmistuminen viivästyi suunnitellusta. Tutkimuksen toteutustapa myös muuttui suunnitellusta. Aluksi suunnitelmana oli saada opinnäytetyö valmiiksi kesäkuulla 2015. Tutkimuksen piti koostua opiskelijoiden laajemmasta kvantitatiivisesta aineistosta, sekä työelämäedustajien suppeammasta kvalitatiivisesta. Tutkimuksen viivästymisen vuoksi tutkimus päätettiin toteuttaa kokonaan kvalitatiivisena, koska opiskelijoita ei olisi luultavasti enää syksyllä ollut mahdollista tavoittaa tarpeeksi suurta määrää määrällisen aineiston keräämiseksi. Mielestäni kokonaan kvalitatiivinen aineisto oli sittenkin hyvä päätös. Näin aineiston analysointi oli hieman yksinkertaisempaa, kun sekä opiskelijoiden, että työelämän edustajien vastaukset olivat haastattelujen muodossa.

Tutkimuksesta olisi tullut varmasti hyvin erilainen jos opiskelijoiden haastattelut olisi toteutettu määrällisesti. Aineistoa olisi ollut enemmän, eli se olisi ollut enemmän yleistettävissä, mutta luulen että kvalitatiivisella tavalla mahdollistui sellaisten asioiden löytäminen, joita ei ehkä olisi uskonut löytävänsä. Haastatteluista nousi esiin mielenkiintoisia seikkoja. Tutkimuksen tekeminen olikin välillä aika yllättävää. Tulokset ovat opiskelijalähtöisiä.

Tutkimuksen teossa oli omat haasteensa. Koin välillä melko sekavana sen, kun aiheena oli pbl-opiskelu yhdistettynä liiketalouden koulutukseen, josta yhdistyi vielä tutkimus-

ongelma työelämään (lisäksi olin itse opiskellut myös kyseisessä koulutusohjelmassa). Lisäksi aineisto koostui vielä kahden eri ryhmän vastauksista, joita piti vertailla keskenään.

Jos minun pitäisi tehdä uudestaan tämä työ, niin tekisin joitain asioita varmasti erilailla. Keskittyisin esimerkiksi enemmän ajankäytön organisoimiseen, jotta aineiston keräämiseen ei menisi niin paljoa aikaa. Nyt aineiston keräämisessä meni melko paljon aikaa, koska en osannut ajatella, että esimerkiksi haastatteluajankohdan siirtyessä voi mennä viikkojakin, että uusi haastattelu aika onnistuu. Olisin myös voinut kirjoittaa esimerkiksi teoriaosuutta silloin, kun odottelin haastattelujen saantia, mutta toisaalta aihe oli niin laaja ja selveni minulle vähitellen työn edetessä, joten en luultavasti olisi ollut työn loppuvaiheessa tyytyväinen teoriaani, jos se olisi kirjoitettu kovin alkuvaiheessa. Olisin luultavasti joka tapauksessa kirjoittanut sitä myöhemmin uudestaan.

Jos suorittaisin uuden tutkimuksen tästä samasta aiheesta, niin luultavasti tekisin haastattelutilanteista vähän lyhyempiä. Osa haastatteluista venyi melko pitkiksi ja haastattelutavat saattoivat jo alkaa väsyä tilanteeseen. Toisaalta monia hyviä seikkoja tuli esille loppuvaiheessa haastatteluja, joten jos haastattelua lyhentäisi voisi informaatio olla taas erilaista. Ehkä pientä tiivistystä voisi haastattelutilanteessa käyttää. Huomasin haastattelutilanteessa, joka oli teemahaastattelu ja sisälsi melko vapaamuotoista keskustelua aiheesta, että on yllättävän vaikeaa pysyä neutraalina, mutta kannustaa samalla haastateltavaa kertomaan kokemuksiaan. Etenkin koska itse olin myös opiskellut tutkimassani koulutusohjelmassa koin välillä haastavana pysyä neutraalina haastattelutilanteessa. Olen kuitenkin tyytyväinen suorittamiini haastatteluihin. Ne onnistuivat mielestäni hyvin ja pysyin haastattelijan roolissani, koska tavoitteeni oli selvittää haastateltavien opiskelijoiden mielipidettä. Kehittämisehdotuksena itselleni lisäisin vielä, että voisi olla hyvä tutkia aihetta yhdessä jonkun toisen kanssa, koska aihe on moniulotteinen ja laaja. Huomasin itse tätä työtä tehdessäni, että välillä olisi ehkä tarvinnut jonkun ”vertaisen” tukea selkiyttämään ajatuksia ja ideoimaan.

Tutkimus myös viivästy, koska aluksi en oikein kyennyt hahmottamaan mitä tutkin. Yritin selvittää itselleni että tutkin työelämäominaisuuksia, joita pbl-opiskelu tuottaa, mutta en siltikään vielä saanut kiinni punaisesta langasta, jotta olisin saanut kasattua tarpeeksi hyvän pohjan haastatteluille. Ja en missään nimessä halunnut mennä helpointa

reittiä, koska tiesin, että tämä on mielenkiintoinen aihe, joka voi tarjota erittäin mielenkiintoisia asioita, kunhan sille antaa aikaa ja vaivaa.

Minulle oli aluksi epäselvää mitä pbl-opiskelu oikeastaan on ja mitä tutkimani työelämä oikeastaan on, vaikka henkilökohtaista kokemusta minulla onkin molemmista.

Päätin alkaa ratkaisemaan ongelmaani tutustumalla pbl:ään. Sen jälkeen kun luin tietoa ongelmaperustaisen oppimisen teoriapohjasta aloin hahmottamaan, mitä on pbl ja mitä se voi opiskelijalle tarjota. Sitten ymmärsin myös mitä haluan siitä tietää, eli mitä tutkin. Itselleni on helpompaa hahmottaa asia kokonaisuudessaan, kuin pintaraapaisuna. Luulen että tutkimuksen teko ei olisi onnistunut, jos en olisi selvittänyt itselleni mitä pbl-opiskelu oikeasti on, joten tämän takia olen tyytyväinen työhöni vaikka sen aikataulu viivästyikin.

Työn tekeminen antoi minulle mielenkiintoisen projektin ja sen lisäksi vielä hyvää, ajankohtaista tietoa tulevaisuuden työelämästä ja vielä lisäksi pienen inspiraation myös siihen mitä haluan itse tehdä työkseni. Kiinnostuin aiheesta ja voisin innostua tutkimaan tätä aihetta joskus ehkä vielä lisääkin. Minua kiinnostaisi tutkia esimerkiksi minkä ikäisille opiskelijoille pbl parhaiten sopii, voisiko sitä hyödyntää esimerkiksi toisen asteen koulutuksessa. Teoriakirjallisuudessa puhuttiin pbl:n käytöstä lähinnä korkeakoulujen opetuksessa. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia pbl-opiskelun tuottamia ominaisuuksia vielä vähän eri näkökulmasta ja selvittää enemmän millä tavoilla eri ominaisuudet kehittyvät parhaiten. Voisi selvittää esimerkiksi substanssiosaamisen suhteen, onko mahdollista ja miten pbl:ää pitäisi kehittää, jotta substanssiosaaminen voisi kehittyä opiskelijoilla vahvemaksi. Olisiko substanssiosaamisen kehittymistä lisäävä seikka mahdollisesti teorialuentojen lisääminen tai työelämlähtöiset projektit.

LÄHTEET

Boud, D. Feletti, G. 1997. The Challenge of Problem-based learning. London: Kogan Page Ltd.

Boud, D. Feletti, G. 2000. Ongelmalähtöinen oppiminen. Uusi tapa oppia. Suom. Birkstedt, J. Hellgren, E. Hintsanen, A. Ingalsuo, T. Kellomäki, V. Meriläinen, S. Saarinen, V-P. Suominen, M. Toivonen, M. Viitanen, S. Helsinki: Hakapaino Oy. Alkuperäinen teos 1999.

Dochy, F. Segers, M. Van den Bossche, P. Gijbels, D. 2003. Effects of problem-based learning: a meta-analysis. Learning and Instructions 13(2003), 533-568. Luettu 17.11.2015.
[http://library.bjmu.edu.cn/pbl/document/Learning%20and%20Instruction_2003_13\(5\)_533.pdf](http://library.bjmu.edu.cn/pbl/document/Learning%20and%20Instruction_2003_13(5)_533.pdf)

Grahn-Laasonen, S. 2015. Ministeriö alkaa etsiä kokeilulukiota. Aamulehti nro: 311.

Hartikainen, E. 2014. Sitran trendit. Taidot haastavat tiedot. Julkaistu 20.10.2014. Luettu 23.11.2015. <http://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-taidot-haastavat-tiedot>

Heinilä, T. 2014. Sitran trendit. Vakaa työ murenee. Julkaistu 3.1.2014. Luettu 23.11.2015. <http://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-vakaa-tyo-murenee>

Ihalainen, L. 2012. Työelämän kehittämisstrategia vuoteen 2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Luettu 14.11.2015.
https://www.tem.fi/files/33077/tyoelaman_kehittmisstrategia_final.pdf

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Koskela, S. 2013. Tarkastelussa moniammatillinen yhteistyö ja sen edellytykset. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti. Julkaistu 28.3.2013. Päivitetty 22.1.2015. Luettu 15.11.2015. <http://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/03/28/tarkastelussa-moniammatillinen-yhteisty-ja-sen-edellytykset/>

Kärnä, M. 2013. eXpertia-opetus suunnitelma – tiedonrakennusta ja käytäntöä. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Kärnä, M. 2013. Verkko oppimisen tukena. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Kärnä, M. & Saraketo, H. eXpertia-opetus suunnitelman rakenne. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Kärnä, M, Saraketo, H. & Haaramo, M. 2013. Opetussuunnitelma uudistusta taustoittamassa. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Kärnä, M. Saraketo, H. & Wickman-Viitala, T. 2013. eXpertia-toimittajakunnan tervehdys lukijalle. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. 2013. Teoksessa: eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Lyly-Yrjänäinen, M. Ramstad, E. 2015 Suomen työpaikoista Euroopan mestareita- Työelämä 2020 –hankkeen kansainväliset mittarit. Työ- ja Elinkeinoministeriön julkaisuja 34/2015. Luettu 22.11.2015.
https://www.tem.fi/files/42811/TEMrap_34_2015_web_23042015.pdf

Manninen, L. 2015. 5 minuutissa yrittäjäksi- näinkö helppoa se on. Taloussanomat. Julkaistu 1.3.2015. Luettu 22.11.2015. <http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2015/03/01/5-minuutissa-yrittajaksi-nainko-helppoa-se-on/20152596/139>

Norman, G. & Schmidt, H. 1992. The Psychological Basis of Problem-based Learning: A Review of the evidence. Academic Medicine. Vol:67. Nro:9.
http://scholar.google.fi/scholar_url?url=http://repub.eur.nl/pub/2718/eur_schmidt_116.pdf&hl=fi&sa=X&scisig=AAGBfm1gh3HhBUh2EhFDJPU_yeoJ3GMN0A&nossl=1&oi=scholar&ved=0CBsQgAMoAjAAahUKEwiyibipuJzJAhUBz3IKHbxsDBs

Norrena, J. Kankaanranta, M. & Nieminen, M. 2011. Kohti innovatiivisia opetuskäytäntöitä. Teoksessa M. Kankaanranta. Opetusteknologia koulun arjessa. Luettu 22.11.2015.
https://ktl.jyu.fi/img/portal/19717/D094_netti.pdf

Oivallus: Millaista on työ tulevaisuuden Suomessa. Animaatio. 2012. Elinkeinoelämän Keskusliitto.9.2.2012.Katsottu22.11.2015.
<https://www.youtube.com/watch?v=LrSkpObJpEY>

Poikela, E. & Poikela, S. 2010. Ongelmaperustainen pedagogiikka eilen tänään ja huomenna. Kasvatus & Aika. 4/2010. Luettu 26.11.2015. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?page_id=354

Prince, M. 2004. Does active learning work? A review of the research. J. Engr. Education 93(3), 223-231.
http://www.rlillo.educsalud.cl/Capac_Docente_BecadosAPS/Metodologias/Aprendizaje%20Activo%20Prince_2004.pdf

Rajander-Juusti, R. 2013. Liiketalousalan osaamistarpeet – Ennakointitietoa koulutuksen suunnittelun tueksi. Opetushallitus. Luettu 23.11.2015.
http://www.oph.fi/download/146309_Liiketalousalan_osaamistarpeet.pdf

Saraketo, H. 2013. Oppimisympäristön rakentamisen hallinnolliset haasteet. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.

Speaking of teaching. Problem based learning. 2001. Stanford University Newsletter on teaching. Vol:11. Nro: 1. Luettu 17.11.2015. http://web.stanford.edu/dept/CTL/cgi-bin/docs/newsletter/problem_based_learning.pdf

Tampereen ammattikorkeakoulu. 2012. Hakijan opas 2012. Kirjapaino Öhrling.

Tampereen ammattikorkeakoulu. 2013. Tutustu Tamkiin. Historia. Luettu 27.11.2015.
<http://www.tamk.fi/web/tamk/historia>

Työ- ja Elinkeinoministeriö. Yrittäjän ominaisuudet. Yritys-Suomi. Luettu 22.11.2015.
<https://www.yrityssuomi.fi/yrittajan-ominaisuudet>

Työterveyslaitos. 2015. Muuttuva työelämä. Päivitetty 18.9.2015. Luettu 22.11.2015.
http://www.ttl.fi/fi/muuttuva_tyoelama/Sivut/default.aspx

Tätä on uusi työ–animaatio.m4v. 2012. Sitra. 11.1.2012. Katsottu 22.11.2015.
<https://www.youtube.com/watch?v=aAsFPULbCpo>

Wickman-Viitala, T. 2013. Tuutor-istuntojen roolit, käytäntö ja merkitys. Teoksessa Kärnä, M. Saraketo, H. Wickman-Viitala, T. (toim.) eXpertia. Liiketalouden osaajia Ikaalisten tapaan. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino.